<u>અસ્વીકરણ:</u> સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

અહેવાલપાત્ર

ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતમાં

દીવાની અપીલીય હૂકૂમત

દીવાની અપીલ નં. ૮૦૦૮/૨૦૨૨

(એસએલપી (સી) નં.૧૨૮૮૪/૨૦૨૦ માંથી ઉદ્ભવેલું)

ગુજરાત સ્ટેટ સિવિલ સપ્લાય કોર્પોરેશન લિમિટેડ ..... અપીલકર્તા

વિરૂદ્ધ

મહાકાલી ફૂડ પ્રા. લિમિટેડ (યુનિટ ૨) અને અન્ય ..... સામાવાળા(ઓ)

સાથે

દીવાની અપીલ નં.૧૨૭/૨૦૧૮

મેસર્સ રામકૃષ્ણ ઈલેક્ટ્રિકલ્સ લિમિટેડ. ...અપીલકર્તા

વિરૂદ્ધ

મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રીસિટી ડિસ્ટ્રીબ્યુશન કંપની લિમિટેડ અને અન્ય.

સામાવાળાઓ

સાથે

દીવાની અપીલ નં.૬૧૬૭/૨૦૧૩

મેસર્સ વિદર્ભ સેરામિક્સ પ્રા.લિ. ...અપીલકર્તા (ઓ)

વિરૂદ્ધ

મેસર્સ સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય ..... સામાવાળા (ઓ)

સાથે

દીવાની અપીલ નં.----/૨૦૨૨

(એસએલપી (સી) નં.૩૧૨૨૭/૨૦૧૮માંથી ઉદ્ભવેલ)

ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોનેટ લિમિટેડ અપીલકર્તાઓ

વિરૂદ્ધ

કૃણાલ એન્જિનિયરિંગ વર્કસ અને અન્યો સામાવાળાઓ

સાથે

દીવાની અપીલ નં.----/૨૦૨૨

(એસએલપી (સી) નં.૭૩૭૫/૨૦૨૦ માંથી ઉદ્ભવેલ)

ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડ અને અન્ય ...અપીલકર્તા (ઓ)

વિરૂદ્ધ

આઇબેક્સ ઇન્ટિગ્રેટેડ બિઝનેસ એક્સપ્રેસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય

..... સામાવાળા(ઓ)

સાથે

દીવાની અપીલ નં.----/૨૦૨૨

(એસએલપી (સી) નં.૨૧૩૫/૨૦૨૧ માંથી ઉદ્ભવેલ)

યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા. અપીલકર્તા

વિરૂદ્ધ

મે. સાઇરસ ગ્લોબલ પ્રા. લિમિટેડ .. સામાવાળા

સાથે

દીવાની અપીલ નં.----/૨૦૨૨

(એસએલપી (સી) નં.૬૧૬૬/૨૦૨૧ માંથી ઉદ્ભવેલ)

જેઆઇટીએફ વોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ ...અપીલકર્તા

વિરૂદ્ધ

એમએસએમઈ કમિશ્નરેટ અને અન્ય ..... સામાવાળા(ઓ)

ચુકાદો

<u>ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદીઃ</u>

૧. અપીલ કરવાની મંજૂરી એસએલપી (સી) નં.૧૨૮૮૪/૨૦૨૦, એસએલપી (સી) નં.૩૧૨૨૭/૨૦૧૮, એસએલપી (સી) નં.૭૩૭૫/૨૦૨૦, એસએલપી (સી) નં.૨૧૩૫/૨૦૨૧ અને એસએલપી (સી) નં.૬૧૬૬/૨૦૨૧ માં આપવામાં આવે છે.

૨. આ તમામ સાત અપીલ હકીકતમાં અલગ હોવા છતાં, કાયદાના કેટલાક સામાન્ય પ્રશ્નો સામેલ છે અને તેથી તેની એકસાથે સુનાવણી કરવામાં આવી

હતી.

3. દરેક અપીલમાં વિવાદિત આદેશોની વ્યાપક રૂપરેખા નીચે મુજબ દર્શાવી શકાય છેઃ

(I) <u>૨૦૨૨નો સીએ નંબર (@એસએલપી (સી) નં.૧૨૮૮૪/૨૦૨૦)</u>

અપીલકર્તા ગુજરાત સ્ટેટ સિવિલ સપ્લાય કોર્પોરેશન લિમિટેડ (મૂળ અરજદાર) એ ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા પ્રથમ અપીલ નં.૩૬૧૩/૨૦૧૯ માં પસાર કરાયેલા ૧૩.૧૧.૨૦૧૯ ના આદેશને પડકાર્યો છે, જેમાં હાઈ કોર્ટે મધ્યસ્થી એન્ડ કન્સીલીએશન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ (ત્યારબાદ "મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ની કલમ ૩૭ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત અપીલને ફગાવી દીધી છે.ઉપરોક્ત પ્રથમ અપીલમાં, અપીલકર્તાએ વાણિજ્યિક દીવાની વિવિધતામાં વાણિજ્યિક અદાલત, અમદાવાદ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૦.૦૮.૨૦૧૮ ના આદેશને પડકાર્યો હતો.મધ્યસ્થી એક્ટની કલમ ૩૪ હેઠળ દાખલ કરાયેલ અરજી નં.૫૪/૨૦૧૬, માઇક્રો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝ ડેવલપમેન્ટ અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૯ સાથે વાંચીને (ત્યારબાદ "એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે), જેમાં વ્યાપારી અદાલતે મધ્યપ્રદેશ માઇક્રો એન્ડ સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ, ભોપાલ દ્વારા સંદર્ભ નં.NSEFC ૪૪૨/૨૦૧૨ માં આપવામાં આવેલા ચુકાદાની પુષ્ટિ કરી હતી, જેમાં એમ માનવામાં આવ્યું હતું કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની જોગવાઈઓ મધ્યસ્થી એક્ટની જોગવાઈઓને ઓવરરાઇડ કરે છે અને ભોપાલ ખાતે ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલને પક્ષો વચ્ચેના વિવાદો પર ચુકાદો આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે.

(II) <u>સીએ નં.૧૨૭/૨૦૧૮</u>

અપીલકર્તા મેસર્સ રામકૃષ્ણ ઇલેક્ટ્રિકલ્સ લિમિટેડ. (મૂળ સામાવાળા નંબર ૨) એ બોમ્બે, નાગપુર બેન્ચ, નાગપુર ખાતે હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૭.૦૬.૨૦૧૭ તારીખના આદેશને W. P. નં.૪૪૩૫/૨૦૧૧ માં પડકાર્યો છે, જેમાં ઉચ્ચ અદાલતે આ અરજીને મંજૂરી આપી છે, એમ કહીને કે માઇક્રો, સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ, નાગપુર પાસે અપીલકર્તા દ્વારા અહીં દાખલ કરવામાં આવેલી મૂળ અરજી નં.૨૪/૨૦૧૦ નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર નથી.વિવાદિત આદેશમાં, ઉચ્ચ અદાલતે સ્ટીલ ઓથોરિટી વિરુદ્ધ એમએસઈ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલના કેસમાં તેના અગાઉના નિર્ણયને અનુસર્યો હતો, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ એર ૨૦૧૨ બોમની કલમ ૧૮ (૩) ની જોગવાઈઓ હેઠળ આગળ વધવા માટે હકદાર રહેશે નહીં. ૧૭૮ જ્યારે પક્ષો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર હોય.

(III) <u>સી. એ. નં.૬૧૬૭/૨૦૧૩</u>

અપીલકર્તા મેસર્સ વિદર્ભ સિરામિક્સ પ્રા. લિ. (મૂળ સામાવાળા નંબર ૨) એ બોમ્બે, નાગપુર બેન્ચ, નાગપુર ખાતે હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૭.૦૮.૨૦૧૦ ના આદેશને W. P. નં.૨૧૪૫/૨૦૧૦ (AIR ૨૦૧૨ BOM. ૧૭૮) જેના દ્વારા ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત અરજીને મંજૂરી આપી છે કે ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ, નાગપુર, પક્ષો વચ્ચે અમલમાં મુકાયેલા મધ્યસ્થી કરારને ધ્યાનમાં રાખીને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ આગળ વધવા માટે હકદાર નથી.

(IV) <u>૨૦૨૨નું સીએ (@એસએલપી (સી) નં.૩૧૨૨૭/૨૦૧૮)</u>

અપીલકર્તા ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોનેટ લિમિટેડ. (મૂળ અરજદાર) એ બોમ્બેની ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા W. P. નં.૫૪૫૯/૨૦૧૫ માં પસાર કરાયેલા ૦૬.૦૮.૨૦૧૮ ના આદેશને પડકાર્યો છે, જેમાં ઉચ્ચ અદાલતે પક્ષકારો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર હોવા છતાં, સામાવાળા ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ, થાણેને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ ની કલમ ૧૮ હેઠળ સામાવાળા નંબર ૧ ક્રુણાલ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ (મૂળ સામાવાળા નંબર ૩) દ્વારા કરવામાં આવેલા સંદર્ભને ધ્યાનમાં લેવાનો અધિકારક્ષેત્ર હતો, જોકે ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે સામાવાળા ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ પોતે સમાધાનની કાર્યવાહી હાથ ધર્યા પછી, મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૮૦ને ધ્યાનમાં રાખીને મધ્યસ્થી માટેના વિવાદોને હાથ ધરી શકી ન હોત. ઉચ્ચ અદાલતે સુવિધા પરિષદને પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદોને મધ્યસ્થતા માટે વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને મોકલવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

(V) <u>૨૦૨૨નું CA (@એસએલપી (સી) નં.૭૩૭૫/૨૦૨૦)</u>

અપીલકર્તા ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ લિમિટેડ અને અન્ન. (મૂળ અરજદારો) એ બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા W. P. નં.૭૮૯૯/૨૦૧૭ માં પસાર કરાયેલા ૨૦.૦૧.૨૦૨૦ ના આદેશને પડકાર્યો છે, જેમાં હાઈ કોર્ટે W. P. નં.૯૩૫૬/૨૦૧૮ સાથે ઉપરોક્ત અરજીને ફગાવી દીધી છે, જેમાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે જ્યારે સુવિધા પરિષદે મધ્યસ્થતાની કાર્યવાહી હાથ ધરી હતી અને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ ચુકાદો પસાર કર્યો હતો ત્યારે પીડિત પક્ષનો ઉપાય મધ્યસ્થી એક્ટની કલમ ૩૭નો આશરો લેવાનો હશે. ઉચ્ચ અદાલતે એસ. બી. પી.

એન્ડ કંપની વિરુદ્ધ પટેલ એન્જિનિયરિંગ <આઇ. ડી. ૧> ના કિસ્સામાં ગુણોત્તર પર આધાર રાખ્યો હતો, જેણે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને પડકારતી ભારતના બંધારણની કલમ <આઇ. ડી. ૨> હેઠળની અરજીઓનું મનોરંજન કરતી ઉચ્ચ અદાલતોની પ્રથાને નામંજૂર કરી હતી.

(VI) <u>૨૦૨૨નું સીએ (@એસએલપી (સી) નં.૨૧૩૫/૨૦૨૧)</u>

અપીલકર્તા યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા (મૂળ અપીલકર્તા) એ દિલ્હી હાઇકોર્ટ દ્વારા એલ. પી. એ. ૪૨/૨૦૧૯માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૩/૦૮/૨૦૧૯ના આદેશને પડકાર્યો છે, જેમાં ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત એલ. પી. એ. ને બરતરફ કરતી વખતે જણાવ્યું હતું કે પક્ષો વચ્ચેના કરારમાં લવાદની કલમ હોવા છતાં, જો એમ. એસ. એમ. ઇ. ડી. અધિનિયમ, ૨૦૦૬ પક્ષને લાગુ પડે છે, તો સુવિધા પરિષદને કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ આ બાબતને લવાદ માટે જ હાથ ધરવાનો અથવા વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને લવાદ માટે મોકલવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે.

(VII) <u>૨૦૨૨નું CA (@એસએલપી (સી) નં.૬૧૬૬/૨૦૨૧)</u>

અપીલકર્તા જેઆઇટીએફ વોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ. (મૂળ અરજદાર) એ ગુજરાત હાઇકોર્ટ દ્વારા એલ. પી. એ. ૧૬૬૭/૨૦૧૯માં પસાર કરાયેલા તારીખ ૨૪/૦૭/૨૦૨૦ના આદેશને પડકાર્યો છે, જેમાં ઉચ્ચ અદાલતે ઉપરોક્ત એલ. પી. એ. ને બરતરફ કરતી વખતે અને સિંગલ બેન્ચ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશની પુષ્ટિ કરતી વખતે એવું માન્યું હતું કે સામાવાળા નંબર ૨ એમ/એસ. એક્વાફિલ પોલિમર્સ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને એમ/એસ. વિનટેક એન્જિનિયરિંગ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ સંયુક્ત સાહસનો અભિન્ન ભાગ હોવાથી, સંયુક્ત સાહસ દ્વારા

હસ્તાક્ષરિત કોઈપણ કરાર લાભ માટેનો કરાર હશે અને તેના ઘટકો/ઘટકો વતી; અને જો સંયુક્ત સાહસના ઘટકોમાંથી કોઈ એક ઘટકે (આ કિસ્સામાં મેસર્સ એક્વાફિલ પોલિમર) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૮ હેઠળ તેનું મેમોરેન્ડમ દાખલ કર્યું હોય તો સંયુક્ત સાહસે આવા મેમોરેન્ડમ દાખલ કર્યા ન હોવા છતાં તેને સપ્લાયરનો દરજ્જો આપવાનો ઇનકાર કરી શકાતો નથી.ઉચ્ચ અદાલતે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે સામાવાળા નંબર ૨ એક્વાફિલ પોલિમર, જે પુરવઠાકાર હતા, તેમણે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલમાં યોગ્ય રીતે અરજી કરી હતી અને ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલે સમાધાન પ્રક્રિયા હાથ ધરી હતી અને તે નિષ્ફળ રહી હતી, ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ પાસે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓ અનુસાર આ બાબતને આગળ વધારવા માટે વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને સંદર્ભિત કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ બચ્યો ન હતો.

૪. અગાઉ જણાવેલા કેસોની પૃષ્ઠભૂમિમાં, કાયદાના નીચેના સામાન્ય પ્રશ્નો વિચારણા માટે ઊભા થાય છેઃ

(૧) શું એમ.એસ.એમ.ઈ.ડી. અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ–પની જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓને ઓવરરાઇડ કરતી અસર કરશે?

(૨) જો મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭માં વિચાર્યા મુજબ પક્ષકારો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થતા સમજૂતી અસ્તિત્વમાં હોય, તો શું એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૭ હેઠળ બાકી રહેલી કોઈપણ રકમના સંબંધમાં વિવાદનો કોઈ પક્ષ ઉક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૧) હેઠળ સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગો સુવિધા પરિષદને સંદર્ભ આપવાથી બાકાત રહેશે?

(૩) મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૮૦માં સમાવિષ્ટ અવરોધોને ધ્યાનમાં રાખીને, જ્યારે પરિષદે પોતે જ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૨) હેઠળ સમાધાનની કાર્યવાહી હાથ ધરી હતી, ત્યારે શું સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદ પોતે પણ આ વિવાદને મધ્યસ્થતા માટે હાથ ધરી શકે છે અને મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરી શકે છે?

૫. કાયદાના અગાઉ જણાવેલા પ્રશ્નો પર ધ્યાન આપતા પહેલા કાયદાકીય ઈતિહાસ અને ઉદ્દેશો અને કારણો તેમજ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ અને મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની સંબંધિત જોગવાઈઓ પર નજર નાખવી ફાયદાકારક રહેશે.જ્યાં સુધી એમ. એસ. એમ. ઈ. ડી. અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના કાયદાકીય ઈતિહાસની વાત છે, એવું લાગે છે કે નાના, નાના અને મધ્યમ કદના ઔદ્યોગિક સાહસોને પ્રોત્સાહન આપવા અને મજબૂત કરવા માટે, "નાના અને આનુષંગિક ઔદ્યોગિક સાહસોને વિલંબિત ચૂકવણી પર વ્યાજ અધિનિયમ, ૧૯૯૩" (ત્યારબાદ "વિલંબિત ચુકવણી અધિનિયમ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) સંસદ દ્વારા ઘડવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત કાયદાનો ઉદ્દેશ નાના અને આનુષંગિક ઔદ્યોગિક સાહસોને વિલંબિત ચૂકવણી પર વ્યાજની ચુકવણીની જોગવાઈ અને નિયમન કરવાનો હતો.વિલંબિત ચૂકવણી અધિનિયમની કલમ ૪ અને ૫માં રકમની વસૂલાત અને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજની ગણતરીની જોગવાઈઓ કરવામાં આવી હતી અને તેની કલમ ૧૦માં હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કાયદાઓને ઓવરરાઇડ કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં તેમાં કોઈ પણ વિવાદ નિવારણ તંત્રની જોગવાઈ કરવામાં આવી ન હતી, જેના દ્વારા નાના ઉદ્યોગો તેના ઉપાયો મેળવી શકે.તેથી, નાના ઉદ્યોગોએ તેમની બાકી રકમની વસૂલાત માટે દાવો દાખલ કરવો પડ્યો હતો અથવા મધ્યસ્થી કરારમાં સમાવિષ્ટ કરારની શરતોનું પાલન કરવું પડ્યું હતું.ભારત સરકાર, ઉદ્યોગ

મંત્રાલય, લઘુ ઉદ્યોગ વિભાગ અને અર્ગો અને ગ્રામીણ ઉદ્યોગ વિભાગ, તત્કાલીન હાલની નીતિઓમાં સુધારાની જરૂરિયાતને સમજીને અને નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગોના વિકાસ માટે નવી નીતિઓ તૈયાર કરવા માટે "નાના ઉદ્યોગો પર નિષ્ણાત સમિતિ" ની રચના કરી હતી.સમિતિએ નાના ઉદ્યોગોને બાકી નીકળતી રકમની ચુકવણી ન કરવા માટે કડક જોગવાઈઓનો સમાવેશ કરવા માટે એક કાયદો ઘડવાની ભલામણ કરી હતી.આ પછી ઓગસ્ટ, ૨૦૦૫માં લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગો વિકાસ બિલ, ૨૦૦૫ આવ્યું હતું. આ બિલને ઉદ્યોગ પરની સંસદીય સ્થાયી સમિતિને મોકલવામાં આવ્યું હતું, જેણે ૨૦૦૫ના આ બિલ પર પોતાનો ૧૭૬મો અહેવાલ સુપરત કર્યો હતો. ઉપરોક્ત સમિતિની ભલામણો એમએસએમઈડી બિલમાં પરિણમી હતી, જે અન્ય ઉદ્દેશ્યોમાં નીચેનાને હાંસલ કરવા માંગતી હતીઃ–

– ભારતીય રિઝર્વ બેંકની માર્ગદર્શિકા અથવા સૂચનાઓ અનુસાર, નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગોને સમયસર અને સરળતાથી ધિરાણનો પ્રવાહ સુનિશ્ચિત કરવા માટે જોગવાઈઓ કરવી જેથી આવા ઉદ્યોગો વચ્ચે બીમારીની ઘટનાઓ ઓછી થાય અને તેમની સ્પર્ધાત્મકતા વધે.

– નાના અને આનુષંગિક ઔદ્યોગિક સાહસોને વિલંબિત ચૂકવણી પરના વ્યાજ અધિનિયમ, ૧૯૯૩માં વધુ સુધારા કરવા અને તે કાયદાને સૂચિત કાયદાનો એક ભાગ બનાવવો અને તે કાયદાને રદ કરવો.

૬. સંસદના બંને ગૃહો દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા એમએસએમઈડી ખરડાને ૧૬મી જૂન, ૨૦૦૬ના રોજ રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી મળી હતી અને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ (૨૦૦૬નો ૨૭) તરીકે કાયદાકીય પુસ્તકમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો હતો.આ કાયદાનું લાંબું શીર્ષક જણાવે છે કે ઉપરોક્ત કાયદો પ્રોત્સાહન અને વિકાસને સરળ બનાવવા અને સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગોની સ્પર્ધાત્મકતા વધારવા અને તેની સાથે સંકળાયેલી અથવા

આનુષંગિક બાબતો માટે લાગુ કરવામાં આવ્યો છે.આ કાયદાને છ પ્રકરણોમાં વહેંચવામાં આવ્યો છે અને પ્રકરણ–૫ સૂક્ષ્મ અને નાના ઉદ્યોગોને વિલંબિત ચૂકવણી સાથે સંબંધિત છે.'

૭. એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬માં સમાવિષ્ટ કેટલીક વ્યાખ્યાઓ અને જોગવાઈઓ જે આ અપીલોનો નિર્ણય લેવાના હેતુથી સુસંગત છે તે અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છેઃ–

"૨. વ્યાખ્યાઓ.—આ અધિનિયમમાં, જ્યાં સુધી સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી, –

(ક) સામાનની વાસ્તવિક ડિલિવરી અથવા સેવાઓના રેન્ડરિંગનો દિવસ; અથવા.

(ખ) "નિયત દિવસ" એટલે ખરીદદાર દ્વારા પુરવઠાકાર પાસેથી કોઈ માલ અથવા કોઈ પણ સેવાની સ્વીકૃતિની માન્યતા પ્રાપ્ત થયાના દિવસ અથવા સ્વીકૃતિની તારીખથી પંદર દિવસની મુદત પૂરી થયાના તરત પછીનો દિવસ.

સમજૂતી.—આ ખંડના હેતુઓ માટે, –

(૧) "સ્વીકૃતિનો દિવસ" નો અર્થ છે –

(એ) માલની વાસ્તવિક ડિલિવરી અથવા સેવાઓ પૂરી પાડવાનો દિવસ; અથવા

(બી) જ્યાં માલની ડિલિવરી અથવા સેવાઓ પૂરી પાડવાના પંદર દિવસની અંદર માલ અથવા સેવાઓની સ્વીકૃતિ અંગે ખરીદનાર દ્વારા લેખિતમાં કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં આવે છે, તે દિવસે જે દિવસે પુરવઠાકાર દ્વારા આવો વાંધો દૂર કરવામાં આવે છે;

(૨) "માન્ય સ્વીકૃતિનો દિવસ" એટલે, જ્યાં માલની ડિલિવરી અથવા સેવાઓ પૂરી પાડવાના દિવસ, માલની વાસ્તવિક ડિલિવરી અથવા સેવાઓ પૂરી પાડવાના દિવસ પછી પંદર દિવસની અંદર માલ અથવા

સેવાઓની સ્વીકૃતિ અંગે ખરીદનાર દ્વારા લેખિતમાં કોઈ વાંધો ઉઠાવવામાં ન આવે;

(સી).

(ડી) "ખરીદનાર" નો અર્થ એ છે કે જે કોઈ પણ માલ ખરીદે છે અથવા પુરવઠાકાર પાસેથી વિચારણા માટે કોઈ સેવાઓ મેળવે છે;

(ઈ).

(એફ).

(જી).

(એચ) "લઘુ ઉદ્યોગ" એટલે કલમ (એ) ની પેટા–કલમ (i) અથવા કલમ ૭ ની પેટા–કલમ (૧) ની કલમ (બી) ની પેટા–કલમ (i) હેઠળ વર્ગીકૃત કરેલું સાહસ;

(આઇ).

(જે).

(કે).

(એલ).

(એમ) "લઘુ ઉદ્યોગ" એટલે કલમ (એ) ની પેટા–કલમ (ii) અથવા કલમ ૭ ની પેટા–કલમ (૧) ની કલમ (બી) ની પેટા–કલમ (ii) હેઠળ વર્ગીકૃત કરેલું સાહસ;

(એન) "પુરવઠાકાર" એટલે સૂક્ષ્મ અથવા નાનું સાહસ, જેણે કલમ ૮ની પેટા–કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત સત્તામંડળ સમક્ષ મેમોરેન્ડમ દાખલ કર્યું હોય અને તેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છેઃ –

(રાષ્ટ્રીય લઘુ ઉદ્યોગ નિગમ, કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (૧૯૫૬ નો ૧) હેઠળ નોંધાયેલ કંપની હોવાથી;

(૨) રાજ્ય અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશનું લઘુ ઉદ્યોગ વિકાસ નિગમ, જેને ગમે તે નામથી ઓળખવામાં આવે, તે કંપની અધિનિયમ, ૧૯૫૬ (૧૯૫૬ નો ૧) હેઠળ નોંધાયેલી કંપની હોય;

(૩) કોઈપણ કંપની, સહકારી મંડળી, ટ્રસ્ટ અથવા સંસ્થા, ગમે તે નામથી ઓળખાતી હોય, તે હાલમાં અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ કાયદા હેઠળ નોંધાયેલી હોય અથવા રચાયેલી હોય અને તે સૂક્ષ્મ અથવા નાના ઉદ્યોગો દ્વારા ઉત્પાદિત ચીજવસ્તુઓનું વેચાણ કરવામાં અને આવા ઉદ્યોગો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી સેવાઓ પ્રદાન કરવામાં સંકળાયેલી હોય; "સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગોના મેમોરેન્ડમ દાખલ કરવા સંબંધિત કલમ ૮ (૧) નીચે મુજબ છેઃ–

"(૧) કોઈપણ વ્યક્તિ જે સ્થાપિત કરવા માંગે છે, –

(ક) લઘુ અથવા લઘુ ઉદ્યોગ, પોતાની મરજી મુજબ; અથવા

(ખ) સેવાઓ પૂરી પાડવા અથવા પ્રદાન કરવામાં રોકાયેલું મધ્યમ સાહસ, પોતાની મરજી મુજબ; અથવા

(સી) ઉદ્યોગ (વિકાસ અને નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૫૧ (૧૯૫૧નો ૬૫) ની પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ ઉદ્યોગને લગતા માલસામાનના ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદનમાં રોકાયેલું મધ્યમ સાહસ, પેટા–કલમ (૪) હેઠળ રાજ્ય સરકાર અથવા પેટા–કલમ (૩) હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવા અધિકાર સાથે સૂક્ષ્મ, લઘુ અથવા મધ્યમ ઉદ્યોગનું મેમોરેન્ડમ દાખલ કરશેઃ

પરંતુ એવી કોઈ પણ વ્યક્તિ કે જેણે આ અધિનિયમની શરૂઆત પહેલાં–

(ક) નાના પાયાના ઉદ્યોગ અને નોંધણી પ્રમાણપત્ર મેળવ્યું હોય, તો તે પોતાની મરજીથી; અને

(ખ) ઉદ્યોગ (વિકાસ અને નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૫૧ (૧૯૫૧નો ૬૫) ની પ્રથમ અનુસૂચિમાં નિર્દિષ્ટ કોઈપણ ઉદ્યોગને લગતા માલના ઉત્પાદન અથવા ઉત્પાદનમાં સંકળાયેલો ઉદ્યોગ, જેનું પ્લાન્ટ અને મશીનરીમાં એક કરોડ રૂપિયાથી વધુનું રોકાણ છે પરંતુ દસ કરોડ રૂપિયાથી વધુ નહીં હોય અને ૨૫મી જુલાઈ, ૧૯૯૧ના રોજ અગાઉના ઉદ્યોગ મંત્રાલય (ઔદ્યોગિક વિકાસ વિભાગ) નંબર એસ. ઓ. ૪૭૭

(ઈ) માં ભારત સરકારના જાહેરનામાને અનુસરીને ઔદ્યોગિક ઉદ્યોગસાહસિકનું મેમોરેન્ડમ દાખલ કરવામાં આવ્યું છે, જે આ અધિનિયમની શરૂઆતથી એકસો એંસી દિવસની અંદર આ અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર મેમોરેન્ડમ દાખલ કરશે."

૮. "સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગોને વિલંબિત ચૂકવણી" સંબંધિત એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ–૫માં કલમ ૧૫ થી ૨૫નો સમાવેશ થાય છે, જેમાંથી કલમ ૧૫ થી ૨૦ અને ૨૪ સુસંગત હોવાથી અહીં નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છેઃ

"૧૫. ચુકવણી કરવાની ખરીદનારની જવાબદારી.—જ્યાં કોઈ પુરવઠાકાર કોઈ માલ પૂરો પાડે છે અથવા કોઈ ખરીદદારને કોઈ સેવાઓ આપે છે, ત્યાં ખરીદનાર તેની અને પુરવઠાકાર વચ્ચે લેખિતમાં સંમત થયેલી તારીખે અથવા તે પહેલાં અથવા જ્યાં આ અંગે કોઈ કરાર ન હોય ત્યાં નિયત દિવસ પહેલા તેની ચુકવણી કરશેઃપરંતુ કોઈ પણ સંજોગોમાં પુરવઠાકાર અને ખરીદનાર વચ્ચે લેખિતમાં સંમત થયેલો સમયગાળો સ્વીકૃતિની તારીખ અથવા માન્ય સ્વીકૃતિની તારીખથી ૪૫ દિવસથી વધુ ન હોવો જોઈએ.

૧૬. કઈ તારીખથી અને કયા દરે વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર છે.—જો કોઈ ખરીદનાર કલમ ૧૫ હેઠળ જરૂરી હોય તે રીતે પુરવઠાકારને રકમની ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો ખરીદનાર, ખરીદદાર અને પુરવઠાકાર વચ્ચેના કોઈપણ કરારમાં અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદામાં સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, નિયત દિવસથી તે રકમ પર પુરવઠાકારને માસિક આરામ સાથે ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે અથવા, જેમ કે, સંમત થયાની તારીખ પછીની તારીખથી, રિઝર્વ બેંક દ્વારા સૂચિત બેંક દરના ત્રણ ગણા દરે.

૧૭. બાકી રકમની વસૂલાત.—પુરવઠો પૂરો પાડવામાં આવેલ કોઈપણ માલ અથવા પુરવઠાકાર દ્વારા પ્રદાન કરવામાં આવતી સેવાઓ માટે, ખરીદનાર કલમ ૧૬ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ વ્યાજ સાથે રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે.

૧૮. સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદનો સંદર્ભ.—

(૧) હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં કંઈપણ હોવા છતાં, વિવાદનો કોઈ પણ પક્ષ, કલમ ૧૭ હેઠળ બાકી રહેલી કોઈપણ રકમના સંદર્ભમાં, સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદને સંદર્ભ આપી શકે છે.

(૨) પેટા–કલમ (૧) હેઠળ સંદર્ભ પ્રાપ્ત થયા પછી, પરિષદ કાં તો પોતે આ બાબતમાં સમાધાન કરશે અથવા સમાધાન કરવા માટે આવી સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને સંદર્ભ આપીને વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રની સહાય માંગશે અને મધ્યસ્થતા અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ (૧૯૯૬નો ૨૬) ની કલમ ૬૫ થી ૮૧ની જોગવાઈઓ આવા વિવાદને લાગુ પડશે જાણે કે સમાધાન તે અધિનિયમના ભાગ III હેઠળ શરૂ કરવામાં આવ્યું હોય.

(૩) પેટા–કલમ (૨) હેઠળ શરૂ કરાયેલ સમાધાન સફળ ન થાય અને પક્ષકારો વચ્ચે કોઈ સમાધાન કર્યા વિના સમાપ્ત થાય, તો કાઉન્સિલ કાં તો વિવાદને મધ્યસ્થતા માટે હાથ ધરશે અથવા તેને આવી મધ્યસ્થતા માટે વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને મોકલશે અને મધ્યસ્થતા અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ (૧૯૯૬નો ૨૬) ની જોગવાઈઓ પછી વિવાદને લાગુ થશે જાણે કે મધ્યસ્થતા તે અધિનિયમની કલમ ૭ની પેટા–કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત મધ્યસ્થતા કરારના અનુસરણમાં હોય.

(૪) હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં કંઈપણ હોવા છતાં,

સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદ અથવા વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કેન્દ્રને તેના અધિકારક્ષેત્રમાં સ્થિત પુરવઠાકાર અને ભારતમાં ક્યાંય પણ સ્થિત ખરીદનાર વચ્ચેના વિવાદમાં આ કલમ હેઠળ મધ્યસ્થી અથવા સમાધાનકર્તા તરીકે કામ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે.
(૫) આ કલમ હેઠળ કરવામાં આવેલા દરેક સંદર્ભનો નિર્ણય આવા સંદર્ભની તારીખથી નેવું દિવસના સમયગાળાની અંદર લેવામાં આવશે.

૧૯. હુકમનામું, ચુકાદો અથવા આદેશને રદ કરવા માટેની અરજી– કાઉન્સિલ દ્વારા અથવા કાઉન્સિલ દ્વારા સંદર્ભ આપવામાં આવે તેવી વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્ર દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ હુકમનામું, ચુકાદો અથવા અન્ય આદેશને રદ કરવા માટેની કોઈ અરજી, જ્યાં સુધી અપીલકર્તા (પુરવઠાકાર ન હોય) તેની સાથે સિત્તેર ટકા જમા ન કરે ત્યાં સુધી કોઈપણ અદાલત દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.હુકમનામું, ચુકાદો અથવા, જેમ કે કેસ હોઈ શકે, અન્ય આદેશની દ્રષ્ટિએ રકમની આવી અદાલત દ્વારા નિર્દેશિત રીતેઃપરંતુ હુકમનામું, ચુકાદો અથવા આદેશને રદ કરવાની અરજીનો નિકાલ બાકી રહે ત્યાં સુધી, અદાલત આદેશ આપશે કે જમા કરાયેલી રકમની આવી ટકાવારી સપ્લાયરને ચૂકવવામાં આવશે, જે તે કેસના સંજોગોમાં વાજબી માને છે, જે તે લાદવા માટે જરૂરી લાગે તેવી શરતોને આધિન છે.

૨૦. સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદની સ્થાપના.—રાજ્ય સરકાર, જાહેરનામા દ્વારા, જાહેરનામામાં નિર્દિષ્ટ કરી શકાય તેવા અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી અને આવા ક્ષેત્રો માટે, આવા સ્થળોએ એક અથવા વધુ સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગો સુવિધા પરિષદોની સ્થાપના કરશે.

૨૧....

૨૨.....

૨૩.....

૨૪. ઓવરરાઈડિંગ અસર.—હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં તેની સાથે અસંગત કંઈપણ હોવા છતાં કલમ ૧૫ થી ૨૩ ની જોગવાઈઓ અસરકારક રહેશે."

૯. જ્યાં સુધી મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬નો સંબંધ છે, તેના બિલમાં આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર કાયદા પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર આયોગ (UNCITRAL) ના આદર્શ કાયદા અને નિયમોને ધ્યાનમાં રાખીને અન્ય ઉદ્દેશો વચ્ચે નીચેની બાબતો હાંસલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે:–

– આંતરરાષ્ટ્રીય અને વ્યાપારી લવાદ અને સમાધાન તેમજ સ્થાનિક લવાદ અને સમાધાનને વ્યાપકપણે આવરી લેવું;

– વિવાદોના સમાધાનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે મધ્યસ્થી કાર્યવાહી દરમિયાન મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલને મધ્યસ્થી, સમાધાન અથવા અન્ય પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ કરવાની મજૂરી આપવી;

– સમાધાનની કાર્યવાહીના પરિણામે પક્ષો દ્વારા કરવામાં આવેલા સમાધાન કરારનો દરજ્જો અને અસર મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પ્રસ્તુત વિવાદના સાર પર સંમત શરતો પર મધ્યસ્થી ચુકાદા જેવી જ હશે.

૧૦. સંસદના બંને ગૃહો દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા મધ્યસ્થતા અને સમાધાન બિલને ૧૬મી ઓગસ્ટ, ૧૯૯૬ના રોજ રાષ્ટ્રપતિની મંજૂરી મળી હતી અને તે મધ્યસ્થતા અને સમાધાન અધિનિયમ, ૧૯૯૬ (૧૯૯૬નો ૨૬) તરીકે કાયદાકીય પુસ્તકમાં આવ્યું હતું.તે ૨૨.૦૮.૧૯૯૬ પર અમલમાં આવ્યું.આ કાયદાના લાંબા શીર્ષક અનુસાર, આ કાયદો સ્થાનિક લવાદ, આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારી લવાદ અને વિદેશી લવાદ પુરસ્કારોના અમલીકરણને લગતા કાયદાને

એકીકૃત કરવા અને તેમાં સુધારો કરવા તેમજ સમાધાન સંબંધિત કાયદાને વ્યાખ્યાયિત કરવા અને તેની સાથે સંકળાયેલી અને આનુષંગિક બાબતો માટે ઘડવામાં આવ્યો હતો.આ કાયદાને પાંચ ભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યો છે.ભાગ–૧ મધ્યસ્થતા સાથે સંબંધિત છે, ભાગ–૧ ભારતીય મધ્યસ્થતા પરિષદ સાથે, ભાગ–૨ અમુક વિદેશી પુરસ્કારોના અમલીકરણ સાથે, ભાગ–૩ સમાધાન સાથે અને ભાગ–૪ પૂરક જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત છે.

૧૧. કાયદાની કેટલીક સંબંધિત જોગવાઈઓ તૈયાર સંદર્ભ માટે અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છેઃ–

કલમ–૨(૧)(બી) "મધ્યસ્થી કરાર" ને કલમ ૭ માં ઉલ્લેખિત કરાર તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરે છે.

કલમ ૨(૪) નીચે મુજબ છેઃ

"(૪) કલમ ૪૦ની પેટા–કલમ (૧), કલમ ૪૧ અને ૪૩ સિવાયનો આ ભાગ હાલમાં અમલમાં હોય તેવા કોઈપણ અન્ય કાયદા હેઠળ દરેક લવાદને લાગુ પડશે, જાણે કે લવાદ લવાદ કરારને અનુસરે હોય અને જાણે કે તે અન્ય કાયદો લવાદ કરાર હોય, સિવાય કે જ્યાં સુધી આ ભાગની જોગવાઈઓ તે અન્ય કાયદા સાથે અથવા તે હેઠળ બનાવેલા કોઈપણ નિયમો સાથે અસંગત હોય."

કલમ ૭ નીચે મુજબ છેઃ

"૭. મધ્યસ્થી કરાર.— (૧) આ ભાગમાં, "મધ્યસ્થી કરાર" નો અર્થ એ છે કે પક્ષો દ્વારા તમામ અથવા અમુક વિવાદો કે જે ઉદ્ભવ્યા છે અથવા જે નિર્ધારિત કાનૂની સંબંધના સંદર્ભમાં તેમની વચ્ચે ઊભી થઈ શકે છે, પછી ભલે તે કરારબદ્ધ હોય કે ન હોય.

(૨) મધ્યસ્થી કરારમાં મધ્યસ્થી કલમના સ્વરૂપમાં અથવા અલગ કરારના સ્વરૂપમાં હોઈ શકે છે.

(૩) મધ્યસ્થી કરાર લેખિતમાં હોવો જોઈએ.(૪) મધ્યસ્થી કરાર

લેખિતમાં હોય છે જો તે –

(એ) પક્ષો દ્વારા હસ્તાક્ષરિત દસ્તાવેજ;

(બી) પત્રો, ટેલેક્સ, ટેલિગ્રામ અથવા ટેલિકમ્યુનિકેશનના અન્ય માધ્યમોનું આદાનપ્રદાન જેમાં ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમો દ્વારા સંદેશાવ્યવહારનો સમાવેશ થાય છે જે કરારનો રેકોર્ડ પ્રદાન કરે છે; અથવા

(સી) દાવા અને બચાવના નિવેદનોની આપ–લે જેમાં કરારના અસ્તિત્વનો આરોપ એક પક્ષ દ્વારા કરવામાં આવે છે અને બીજા દ્વારા નકારી કાઢવામાં ન આવે.

(૫) મધ્યસ્થી કલમ ધરાવતા દસ્તાવેજના કરારમાં સંદર્ભ એ મધ્યસ્થી કરારની રચના કરે છે જો કરાર લેખિતમાં હોય અને સંદર્ભ એ છે કે તે મધ્યસ્થી કલમને કરારનો ભાગ બનાવે." જ્યાં મધ્યસ્થી કરાર હોય ત્યાં પક્ષકારોને આર્બિટ્રેશનમાં મોકલવાની ન્યાયિક સત્તાની સત્તાને લગતી કલમ ૮ (૧) નીચે મુજબ વાંચે છેઃ

"૮. જ્યાં મધ્યસ્થી કરાર હોય ત્યાં પક્ષોને આર્બિટ્રેશનમાં મોકલવાની સત્તા.— (૧) ન્યાયિક સત્તાધિકારી, જેની સમક્ષ મધ્યસ્થતા કરારનો વિષય હોય તેવી બાબતમાં કાર્યવાહી કરવામાં આવે છે, જો મધ્યસ્થતા કરારનો કોઈ પક્ષકાર અથવા તેના દ્વારા અથવા તેના હેઠળ દાવો કરતી કોઈપણ વ્યક્તિ, વિવાદના સાર પર પોતાનું પ્રથમ નિવેદન રજૂ કરવાની તારીખ કરતાં પછી લાગુ નહીં થાય, તો પછી, સર્વોચ્ચ અદાલત અથવા કોઈપણ અદાલતના કોઈપણ ચુકાદા, હુકમનામા અથવા આદેશ હોવા છતાં, પક્ષકારોને મધ્યસ્થતા માટે સંદર્ભિત કરશે, સિવાય કે તે શોધી કાઢે કે પ્રથમ દૃષ્ટિએ કોઈ માન્ય મધ્યસ્થતા કરાર અસ્તિત્વમાં નથી." પ્રકરણ–IV આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ્સના અધિકારક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત છે.તેની કલમ ૧૬ નીચે મુજબ વાંચે છેઃ

"૧૬. મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની તેના અધિકારક્ષેત્ર પર ચુકાદો આપવાની

ક્ષમતા.

(૧) આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર પર ચુકાદો આપી શકે છે, જેમાં મધ્યસ્થી કરારના અસ્તિત્વ અથવા માન્યતાના સંદર્ભમાં કોઈપણ વાંધાઓ પર ચુકાદો સામેલ છે, અને તે હેતુ માટે,–

(એ) મધ્યસ્થી કલમ કે જે કરારનો ભાગ બને છે તેને કરારની અન્ય શરતોથી સ્વતંત્ર કરાર તરીકે ગણવામાં આવશે; અને

(બી) મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કરાર રદબાતલ અને રદબાતલ છે તે નિર્ણયમાં મધ્યસ્થી કલમની અમાન્યતાનો સમાવેશ થતો નથી.

(૨) મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ પાસે અધિકારક્ષેત્ર નથી તેવી અરજી બચાવના નિવેદનની રજૂઆત કરતાં પછી ઉઠાવવામાં આવશે; જો કે, કોઈ પક્ષને આવી અરજી ઉઠાવવામાં માત્ર એટલા માટે બાકાત રાખવામાં આવશે નહીં કારણ કે તેણે મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરી છે અથવા તેની નિમણૂકમાં ભાગ લીધો છે.

(૩) મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તેની સત્તાના દાયરાને ઓળંગી રહ્યું છે તેવી અરજી મધ્યસ્થીની કાર્યવાહી દરમિયાન તેના અધિકારના દાયરાની બહાર હોવાનો આક્ષેપ કરવામાં આવે તે જલદી ઉઠાવવામાં આવશે.

(૪) મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ, પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૩) માં ઉલ્લેખિત કોઈપણ કેસમાં, જો તે વિલંબને વાજબી માને તો પછીની અરજી સ્વીકારી શકે છે.

(૫) આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ પેટા–કલમ (૨) અથવા પેટા–કલમ (૩) માં ઉલ્લેખિત અરજી પર નિર્ણય લેશે અને જ્યાં આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ અરજીને નકારી કાઢવાનો નિર્ણય લે છે, ત્યાં આર્બિટ્રલ કાર્યવાહી ચાલુ રાખશે અને આર્બિટ્રલ એવોર્ડ આપશે.(૬) આવા મધ્યસ્થી ચુકાદાથી વ્યથિત પક્ષ કલમ ૩૪ અનુસાર આવા મધ્યસ્થી ચુકાદાને રદ કરવા માટે અરજી કરી શકે છે."

મધ્યસ્થી કાર્યવાહીની શરૂઆતને લગતી કલમ ૨૧ નીચે મુજબ છેઃ

"૨૧. મધ્યસ્થી કાર્યવાહીની શરૂઆત.—પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી, કોઈ ચોક્કસ વિવાદના સંદર્ભમાં લવાદની કાર્યવાહી તે તારીખે શરૂ થાય છે કે જેના પર સામાવાળા દ્વારા તે વિવાદને લવાદમાં મોકલવાની વિનંતી પ્રાપ્ત થાય છે."

અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રને લગતી કલમ ૪૨ નીચે મુજબ છેઃ

"૪૨. અધિકારક્ષેત્ર.—આ ભાગમાં અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈ કાયદામાં અન્યત્ર કંઈપણ હોવા છતાં, જ્યાં મધ્યસ્થી કરારના સંદર્ભમાં આ ભાગ હેઠળ કોઈ અરજી અદાલતમાં કરવામાં આવી હોય, ત્યાં મધ્યસ્થીની કાર્યવાહી અને તે કરારમાંથી ઉદ્ભવતા તમામ અનુગામી અરજીઓ પર માત્ર તે અદાલતનો જ અધિકારક્ષેત્ર રહેશે અને મધ્યસ્થીની કાર્યવાહી તે અદાલતમાં અને અન્ય કોઈ અદાલતમાં કરવામાં આવશે નહીં."

મર્યાદાઓને લગતી કલમ ૪૩ નીચે મુજબ છેઃ

"૪૩. મર્યાદાઓ.—

(૧) મર્યાદા કાયદો, ૧૯૬૩ (૧૯૬૩નો ૩૬), જેમ તે અદાલતની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે તેમ મધ્યસ્થીઓને પણ લાગુ પડશે.

(૨) આ કલમ અને મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ (૧૯૬૩ નો ૩૬) ના હેતુઓ માટે, કલમ ૨૧ માં ઉલ્લેખિત તારીખે મધ્યસ્થી શરૂ થઈ હોવાનું માનવામાં આવશે.

(૩) જ્યાં આર્બિટ્રેશનને ભાવિ વિવાદો રજૂ કરવા માટે મધ્યસ્થી કરારમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કરાર દ્વારા નિર્ધારિત સમયની અંદર મધ્યસ્થી કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે કોઈ પગલું લેવામાં ન આવે અને કરાર લાગુ પડે તે વિવાદ ઊભો થાય ત્યાં સુધી કરાર લાગુ પડે તેવા કોઈપણ દાવાને પ્રતિબંધિત કરવામાં આવશે, જો કોર્ટનો અભિપ્રાય હોય કે કેસના સંજોગોમાં અન્યથા અનુચિત મુશ્કેલી ઊભી થશે, અને આમ નિર્ધારિત

સમય સમાપ્ત થયો હોવા છતાં, કેસની ન્યાયની જરૂર હોય તેવી શરતો, જો કોઈ હોય તો, તે યોગ્ય લાગે તે સમયગાળા માટે સમય લંબાવી શકે છે.

(૪) જ્યાં કોર્ટ આદેશ આપે છે કે મધ્યસ્થીનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે, ત્યાં મધ્યસ્થીની શરૂઆત અને કોર્ટના આદેશની તારીખ વચ્ચેના સમયગાળાને મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ (૧૯૬૩ નો ૩૬) દ્વારા નિર્ધારિત સમયની ગણતરીમાં બાકાત રાખવામાં આવશે, જેથી રજૂ કરાયેલા વિવાદના સંદર્ભમાં કાર્યવાહી (મધ્યસ્થી સહિત) શરૂ કરવા માટે."

૧૨. પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલોએ તેમની સંબંધિત અપીલમાં સામેલ વિવિધ મુદ્દાઓ પર તેમની રજૂઆત કરી હતી.કેટલીક અપીલ સપ્લાયર્સ દ્વારા અને કેટલીક ખરીદદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવે છે, તેથી સુવિધા માટે, વિદ્વાન સલાહકારોને અપીલકર્તાઓ અથવા સામાવાળાઓ ના સલાહકારોને બદલે સપ્લાયર્સ માટેના સલાહકારો અને ખરીદદારો માટેના સલાહકારો તરીકે ઓળખવામાં આવશે.તેમની સંબંધિત રજૂઆતોનો સારાંશ નીચે મુજબ આપી શકાય છે.

૧૩. ખરીદદારો માટે વિદ્વાન સલાહકારોએ નીચે મુજબ રજૂઆત કરી હતી:

(૧) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ના અબાધિત ભાગમાં ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૧૬માં સ્પષ્ટ રીતે કરવામાં આવેલ 'સમજૂતી' નો સમાવેશ થતો નથી અને તેથી કલમ ૧૮ પક્ષકારો વચ્ચે અમલમાં મુકાયેલા મધ્યસ્થી કરારને પ્રાધાન્ય આપી શકતી નથી.

(૨) પક્ષકારો વચ્ચેના કરારોનું સ્થાન ન લેવાનો વિધાનસભાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ છે, જ્યારે કલમ ૧૬માં "ચાલશે" શબ્દને કલમ ૧૮માં "મે" શબ્દ સાથે બદલવામાં આવ્યો છે.

(૩) કલમ ૧૮(૧) અને ૧૮ (૪) માં બિનઅસરકારક કલમ છે, જ્યારે કલમ ૧૮ (૨), ૧૮ (૩) અને ૧૮ (૫) માં આવી બિનઅસરકારક કલમ નથી.તેથી, કલમ ૧૮ (૧) માત્ર કોઈ પણ પક્ષને વિવાદનો વિકલ્પ આપે છે, અને પક્ષને સુવિધા પરિષદને સંદર્ભ આપવા માટે દબાણ કરતું નથી. તેવી જ રીતે, કલમ ૧૮ (૪) સુવિધા પરિષદને તેના અધિકારક્ષેત્રમાં સ્થિત પુરવઠાકાર અને ભારતમાં ક્યાંય પણ સ્થિત ખરીદનાર વચ્ચેના વિવાદમાં મધ્યસ્થી અથવા સમાધાનકર્તા તરીકે કામ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરે છે.

(૪) કાયદાના સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત મુજબ, અદાલતો કેસસ ઓમીસસ આપી શકતી નથી એટલે કે, કાયદામાં અવગણના બાંધકામ દ્વારા પૂરી પાડી શકાતી નથી.આ સંબંધમાં શિવ શક્તિ કો–ઓપરેટિવ હાઉસિંગ સોસાયટી, નાગપુર વિરુદ્ધ સ્વરાજ ડેવલપર્સ અને અન્યોના કેસમાં નિર્ણય પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.

(૫) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ સપ્લાયરને કોઈ નોંધપાત્ર અધિકાર આપતી નથી અને તે વિવાદના સંદર્ભમાં સુવિધા પરિષદને સંદર્ભ આપવા માટે અધિનિયમ હેઠળ તેને ઉપલબ્ધ માત્ર એક પ્રક્રિયા/પદ્ધતિ છે.ઉપરોક્ત ઉપાય ત્યારે જ ઉપલબ્ધ થશે જ્યારે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ મધ્યસ્થી દ્વારા વિવાદના સમાધાન માટે કરારમાં કોઈ કલમ ન હોય.

(૬) કલમ ૧૫,૧૬ અને ૧૭ મૂળ પ્રકૃતિની હોવા છતાં, કલમ ૧૮ પ્રક્રિયાગત છે, જે કલમ ૧૭ હેઠળ બાકી નીકળતી રકમની વસૂલાત માટે સુવિધા પરિષદમાં જવાનો વિકલ્પ પૂરો પાડે છે.

(૭) વાણિજ્યિક કરારોનું કાળજીપૂર્વક અર્થઘટન થવું જોઈએ, કારણ કે

તે માત્ર પક્ષની સ્વાયત્તતાને જ નહીં પરંતુ દેશના અર્થતંત્રને પણ અસર કરે છે.મધ્યસ્થી એગ્રીમેન્ટના પક્ષકારોને માત્ર અનુસરવાના પ્રક્રિયાગત કાયદા પર જ નહી પણ મૂળ કાયદા પર પણ નિર્ણય લેવાની સ્વાયત્તતા હોય છે.આ સંબંધમાં, ભારત એલ્યુમિનિયમ કંપની વિરુદ્ધ કૈસર એલ્યુમિનિયમ ટેકનિકલ સર્વિસીસ ૪ અને એન્ટ્રિક્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિરુદ્ધ દેવાસ મલ્ટિમીડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને એમેઝોનના કેસમાં આ અદાલતના વિવિધ નિર્ણયો પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.એન. વી. ઇન્વેસ્ટમેન્ટ હોલ્ડિંગ્સ એલ. એલ. સી. વિરુદ્ધ ફ્યુચર રિટેલ લિમિટેડ અને અન્ય.

(૮) અદાલતોએ કરારને જેમ છે તેમ વાંચવો પડશે અને તે ફરીથી લખી અથવા નવી રચના કરી શકશે નહીં.આ સંબંધમાં, ઓરિસ્સા (૨૦૧૨) ૯ એસ. સી. સી. ૬૪૮ (૨૦૧૪) ૧૧ એસ. સી. સી. ૫૬૦ (૨૦૨૨) ૧ એસ. સી. સી. ૨૦૯ રાજ્ય નાણાકીય નિગમ વિરુદ્ધ નરસિંહ સી. એચ. ના કિસ્સામાં નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.નાયક એન્ડ અદર્સ અને શિન સેટેલાઇટ પબ્લિક કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ જૈન સ્ટુડિયો લિમિટેડ.

(૯) ચૂંટણીનો સિદ્ધાંત સમર્થન અને સમર્થનની વિભાવનામાં સમાયેલો છે.કોઈ એક ભાગનો લાભ ન લઈ શકે અને બાકીના ભાગને નકારી ન શકે.એક જ સમયે પ્રશ્ન કરતી વખતે પક્ષને સાધનનો લાભ લેવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

(૧૦) ૧૯૯૬ અને ૨૦૦૬ના બંને કાયદાઓ વિશેષ કાયદાઓ છે અને વિવિધ ક્ષેત્રોમાં કાર્યરત છે.તેથી, જ્યાં પક્ષો વચ્ચેનો કરાર (જેમાંથી એક સૂક્ષ્મ અથવા લઘુ ઉદ્યોગ છે) વિવાદના સમાધાનની રીત વિશે મૌન છે, ત્યારે જ કલમ ૧૮ ની જોગવાઈઓનો આશ્રય માન્ય કહી શકાય.જો કે, જ્યારે કરાર પોતે મધ્યસ્થી દ્વારા ઉકેલવાના વિવાદ વિશે ઉલ્લેખ કરે છે, ત્યારે એમએસએમઈડી

અધિનિયમ, ૨૦૦૬ ની જોગવાઈઓ લાગુ કરવા માટે કોઈ પ્રસંગ નથી.

(૧૧) મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૮૦માં સમાવિષ્ટ અવરોધોને ધ્યાનમાં રાખીને સુવિધા પરિષદ સમાધાનકર્તા અને તે જ વિવાદ પર મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરી શકે નહીં.

(૧૨) ૨૦૦૬ અધિનિયમની કલમ ૧૮ મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ વિવાદને આર્બિટ્રેટરને મોકલવા માટે પ્રદાન કરનારા પક્ષો વચ્ચે કરવામાં આવેલા કરારને ઓવરરાઇડ કરતી નથી.સિલ્પી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ વગેરે વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય માર્ગ પરિવહન નિગમ અને અન્યમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર પુરવઠાકારોના વકીલો દ્વારા મૂકવામાં આવેલી નિર્ભરતા ખોટી છે કારણ કે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ પર એમએસએમઈડી અધિનિયમની અસરના મુદ્દા અંગે ઉપરોક્ત નિર્ણયમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો અનિર્ણિત હતા.

૧૪. પુરવઠાકારો માટે વિદ્વાન સલાહકારોએ નીચેની રજૂઆતો કરી હતી:–

(૧) કલમ ૧૮ નો સ્વીકૃત ઉદ્દેશ અને હેતુ કલમ ૧૭ હેઠળ સપ્લાયરની બાકી નીકળતી રકમની વસૂલાત માટે ખર્ચ અસરકારક અને ઝડપી વિવાદ નિવારણ તંત્ર બનાવવાનો છે.કલમ ૧૮ પક્ષો વચ્ચેના કરાર અથવા તેનાથી વિપરીત કરારને આધિન નથી.તે પક્ષકારોને સુવિધા પરિષદનો સંપર્ક કરીને તેમના વિવાદોનો ચુકાદો આપવાનો અધિકાર આપે છે, ભલે ત્યાં કરારની જોગવાઈ હોય કે જેના દ્વારા પક્ષકારોએ તેમના વિવાદોનું સમાધાન કરવું પડે.

(૨) કલમ ૧૮ મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૨ (૪) સાથે સુસંગત છે કારણ કે કલમ ૧૮ (૩) મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭ (૧) ના હેતુઓ માટે વૈધાનિક આર્બિટ્રેશનના

સંદર્ભને મધ્યસ્થી કરાર માને છે અને તેથી, એકવાર તેનો લાભ મેળવ્યા પછી, કલમ ૧૮ હેઠળનો સંદર્ભ પક્ષો વચ્ચેના મધ્યસ્થી કરાર સહિત કોઈપણ કરારને ઓવરરાઇડ કરશે.મેસર્સ શિલ્પી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ (ઉપરોક્ત) માં કરવામાં આવેલા અવલોકનો એ મુદ્દાને સમર્થન આપે છે કે એમએસએમઈડી કાયદો, ૨૦૦૬ વિલંબિત ચૂકવણીઓ પર વ્યાજની ચુકવણી માટે વૈધાનિક પદ્ધતિ નક્કી કરીને એમએસએમઈની સુરક્ષા માટે વિશેષ કાયદો હોવાથી, ઉપરોક્ત કાયદો મધ્યસ્થી અધિનિયમ ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓને ઓવરરાઇડ કરશે, જે એક સામાન્ય કાયદો છે.

(૩) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨૪ હેઠળના ચોક્કસ આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, કલમ ૧૫થી ૨૩ની જોગવાઈઓ હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં તેની સાથે અસંગત હોવા છતાં અસર કરશે.

(૪) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ પક્ષને પરિષદનો સંપર્ક કરવાનો વૈધાનિક અધિકાર પ્રદાન કરે છે, અને પક્ષો વચ્ચે થયેલા મધ્યસ્થતા કરારને કારણે આવા અધિકારને નાબૂદ કરી શકાતો નથી.

(૫) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૨ (૪) સાથે સુસંગત એક કાલ્પનિક કલ્પનાની રચના કરે છે, અને નિર્ધારિત કરે છે કે જો સમાધાન સફળ ન થાય અને પક્ષો મધ્યસ્થતા તરફ આગળ વધે, તો મધ્યસ્થતા અધિનિયમની જોગવાઈઓ પછી વિવાદ પર લાગુ થશે જાણે કે મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૭ની પેટા–કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત મધ્યસ્થતા કરારના અનુસરણમાં હોય. તેથી, એકવાર કલમ ૧૮ હેઠળની પદ્ધતિ શરૂ થઈ જાય, પછી તે પક્ષકારો વચ્ચેના મધ્યસ્થી માટેના કોઈપણ કરારને ઓવરરાઇડ કરશે.આ

સંબંધમાં, સિક્યોર ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ગોદરેજ એન્ડ બોયસ મેન્યુ. કંપની લિમિટેડ અને અન્ય ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.

(૬) એમએસએમઈડી કાયદો, ૨૦૦૬ એક વિશેષ કાયદો હોવાથી મધ્યસ્થતા કાયદો, ૧૯૯૬ પર પ્રભુત્વ ધરાવતો હોવો જોઈએ, જે એક સામાન્ય કાયદો છે.જો મધ્યસ્થી એક્ટને પણ વિશેષ કાયદા તરીકે ગણવામાં આવે તો પણ, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હજુ પણ પ્રચલિત રહેશે, કારણ કે કોઈ પણ સંઘર્ષના કિસ્સામાં પછીથી ઘડવામાં આવેલ વિશેષ કાયદો પ્રચલિત છે.આ સંબંધમાં, સોલીડેયર ઇન્ડિયા લિમિટેડ વિરુદ્ધ ફેરગ્રોથ ફાઇનાન્શિયલ સર્વિસીસ લિમિટેડ એન્ડ ઓઆરએસ૧૧ અને મારુતિ ઉદ્યોગ લિમિટેડ વિરુદ્ધ રામલાલ એન્ડ ઓઆરએસ૧૨ના કિસ્સામાં નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે.

૧૫. સપ્લાયર્સ માટે વિદ્વાન સલાહકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોના સમર્થનમાં MSE ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે નીચેની રજૂઆતો કરી હતી:–

(૧) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૫થી ૧૯ એકબીજા સાથે જોડાયેલી છે અને એકબીજા પર નિર્ભર છે, જે અધિનિયમ હેઠળ વિશેષ યોજના સૂચવે છે. ઉપરોક્ત જોગવાઈઓની સંચિત અસર સ્પષ્ટપણે પક્ષકારો વચ્ચે સ્વતંત્ર રીતે કરવામાં આવેલા મધ્યસ્થી કરારને ઓવરરાઈડ કરશે.

(૨) કલમ ૧૮ એક મૂળ કાયદો છે અને પ્રક્રિયાગત કાયદો નથી, કારણ કે તે વિવાદોના સમાધાન માટે એમ. એસ. ઈ. ને અધિકાર અને ઉપાય પ્રદાન કરે છે.

(૩) લાભદાયી અથવા કલ્યાણકારી કાયદાઓને કડક અર્થઘટન નહીં

પણ ઉદાર અર્થઘટન આપવું જોઈએ.જો લાભદાયી કાયદામાં વપરાયેલા શબ્દો બે રચનાઓ કરવા સક્ષમ હોય, તો જે અધિનિયમના ઉદ્દેશ સાથે વધુ સુસંગત હોય અને જે વ્યક્તિઓ માટે કાયદો બનાવવામાં આવ્યો છે તેમના લાભ માટે અર્થઘટનને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ.આ સંબંધમાં, ભારત સંઘ વિરુદ્ધ પ્રભાકરણ વિજય કુમાર અને અન્ય ૧૩ના કેસમાં અને પ્રાદેશિક પ્રોવિડન્ટ ફંડ કમિશનર વિરુદ્ધ હુગલી મિલ્સ કંપની લિમિટેડના કિસ્સામાં આ અદાલતના નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવે છે.

૧૬. હવે, આ અપીલમાં સામેલ પ્રથમ અને અગ્રણી મુદ્દો એ છે કે શું સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગોને વિલંબિત ચૂકવણીના સંદર્ભમાં એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ Vમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ પર પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે, ખાસ કરીને જ્યારે પક્ષકારો મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૭માં વિચારેલા સ્વતંત્ર કરારના અમલીકરણ દ્વારા તેમની વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોને મધ્યસ્થતા સમક્ષ રજૂ કરવા માટે સંમત થયા હતા?બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શું એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ Vમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરતી અસર કરશે?

૧૭. એવું કહેવું સરળ છે કે વિશેષ કાયદાની જોગવાઈઓ સામાન્ય કાયદાની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરશે.તે પણ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે અન્ય કાયદાને ઓવરરાઈડ કરતા કાયદાની અસર નક્કી કરતી વખતે, બે કાયદાઓ અંતર્ગત હેતુ અને નીતિ અને તેમાં સંબંધિત જોગવાઈઓની ભાષા દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલ સ્પષ્ટ ઈરાદો સંબંધિત વિચારણા હશે.આવકવેરાના કમિશનર, પટિયાલા વિરુદ્ધ શાહઝાદા નંદ એન્ડ સન્સ ૧૫ના કેસમાં આ અદાલતે બાંધકામના મૂળભૂત નિયમને દર્શાવતા અવલોકન કર્યું હતું કે કાયદાનો

અર્થ અને હેતુ તેમાં ઉપયોગમાં લેવાતી સાદા અને સ્પષ્ટ અભિવ્યક્તિમાંથી એકત્રિત થવો જોઈએ, તેના બદલે કોઈ પણ કલ્પનાઓ કે જે ન્યાયી અને અનુકૂળ છે તે અંગે અદાલત દ્વારા મનોરંજન કરી શકાય છે.

૧૮. અમારા હેતુ માટે સંબંધિત કાયદાકીય અર્થઘટનના સિદ્ધાંતોમાંથી એક લેટિન ઉક્તિ "લેગેસ પોસ્ટરિઓરેસ પ્રાયોરસ કોન્ટ્રેરિયાસ રદબાતલ" (પછીના કાયદાઓ અગાઉના વિરોધાભાસી કાયદાઓને રદ કરશે) માં સમાયેલ છે.બાંધકામનો બીજો સંબંધિત નિયમ "સામાન્ય વિશેષતા બિન અપમાનજનક" (સામાન્ય કાયદાઓ વિશેષ કાયદાઓ પર પ્રભુત્વ ધરાવતા નથી) સૂત્રમાં સમાયેલ છે.જ્યારે બે કાયદાઓ વચ્ચે સ્પષ્ટ સંઘર્ષ હોય, ત્યારે સામાન્ય કાયદાની જોગવાઈઓ વિશેષ કાયદાની જોગવાઈઓને અનુરૂપ હોવી જોઈએ.

૧૯. કૌશલ્યા રાની વિરુદ્ધ ગોપાલ સિંહમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તેમ, "વિશેષ કાયદો" નો અર્થ એ છે કે ખાસ કેસો માટે, ખાસ સંજોગોમાં, નિર્ધારિત કાયદાના સામાન્ય નિયમોની વિરુદ્ધમાં ઘડવામાં આવેલો કાયદો, જે સામાન્ય રીતે સામાન્ય કાયદો જેની સાથે વ્યવહાર કરે છે તે તમામ કેસોને લાગુ પડે છે.

૨૦. કાયદાકીય અર્થઘટનોના વણવપરાયેલા સિદ્ધાંતો તેમજ બાંધકામના સામાન્ય નિયમોના સંદર્ભમાં આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદાની દરખાસ્તને ધ્યાનમાં રાખીને, ચાલો આપણે તપાસ કરવા આગળ વધીએ કે શું એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ એ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ને ઓવરરાઇડ કરતી અસર ધરાવતો વિશેષ કાયદો છે કે કેમ, જેને સામાન્ય કાયદો માનવામાં આવે છે?અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, એમ. એસ. એમ. ઈ. ડી. કાયદો, ૨૦૦૬ ઘડવાનો ઉદ્દેશ જ પ્રોત્સાહન અને વિકાસને સરળ બનાવવાનો અને સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગોની સ્પર્ધાત્મકતામાં વધારો કરવાનો હતો.આ કાયદાનો ઉદ્દેશ સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગોને ધિરાણનો સમયસર અને

સરળ પ્રવાહ સુનિશ્ચિત કરવાનો અને બીમારીની ઘટનાઓને ઘટાડવાનો પણ હતો.આ કાયદાનો એક મુખ્ય ઉદ્દેશ લઘુ અને આનુષંગિક ઉદ્યોગ સાહસોને વિલંબિત ચૂકવણી પરના વ્યાજને દૂર કરવાનો અને તેમાં કડક જોગવાઈઓનો સમાવેશ કરવાનો તેમજ સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગોને બાકી નીકળતી રકમની ચુકવણી ન કરવાના વિવાદોને ઉકેલવા માટે વિવાદ નિવારણ તંત્ર પ્રદાન કરવાનો હતો.આમ, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬નું બીજ એક યોગ્ય કાનૂની માળખું પ્રદાન કરવા અને સૂક્ષ્મ અને નાના ઉદ્યોગોને કાયદાકીય સમર્થન આપવા માટે એક વ્યાપક કાયદાની જરૂરિયાતમાંથી ઊગી નીકળ્યું હતું જેથી તેઓ મધ્યમ ઉદ્યોગોમાં વિકાસ કરી શકે અને વિકાસ કરી શકે.

૨૧. એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ–પમાં સમાવિષ્ટ કલમ ૧૫ થી ૨૫ સૂક્ષ્મ અને નાના ઉદ્યોગોને વિલંબિત ચૂકવણી સાથે સંબંધિત છે.' પ્રકરણ–૫ માં સમાવિષ્ટ ઉપરોક્ત જોગવાઈઓનું સંપૂર્ણ અવલોકન દર્શાવે છે કે કલમ ૧૫ માં સમય મર્યાદા નિર્ધારિત કરીને, કોઈપણ માલનો પુરવઠો પૂરો પાડતા અથવા ખરીદનારને કોઈપણ સેવાઓ આપતા સપ્લાયરને ચુકવણી કરવા માટે ખરીદનાર પર કડક જવાબદારી નક્કી કરવામાં આવી છે.જો કોઈ ખરીદદાર કલમ ૧૫ હેઠળ જરૂરિયાત મુજબ સપ્લાયરને ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો કલમ ૧૬ ખરીદદાર પર ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ ચૂકવવાની જવાબદારીને વધુ ઝડપી બનાવે છે.ખરીદદાર અને પુરવઠાકાર વચ્ચેના કોઈપણ કરારમાં અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદામાં હોવા છતાં, આવા ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજની ચૂકવણી રિઝર્વ બેંક દ્વારા સૂચિત બેંક દરના ત્રણ ગણા પર કરવી જરૂરી છે.કલમ ૧૬ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ વ્યાજ સાથે રકમની ચુકવણી કરવાની જવાબદારી ખરીદનાર પર મૂકવામાં આવી છે અને આવી ચુકવણી મેળવવાનો અધિકાર કલમ ૧૭ માં સપ્લાયરને આપવામાં આવ્યો છે.આમ, કલમ ૧૭ એ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ કોઈપણ વિવાદનું ઉદ્ભીપન બિંદુ છે.તેની કલમ ૧૮ કલમ ૧૭ હેઠળ બાકીની કોઈપણ રકમના સંદર્ભમાં વિવાદના પક્ષને સુક્ષ્મ અને

લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદને સંદર્ભ આપવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટેની પદ્ધતિની જોગવાઈ કરે છે.

૨૨. કલમ ૧૮ બિન–અવરોધ કલમથી શરૂ થાય છે, એટલે કે, 'હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં સમાવિષ્ટ કંઈપણ હોવા છતાં'.તેનો અર્થ એ છે કે આ જોગવાઈ હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કાયદાઓનું સ્થાન લેવાના હેતુથી ઘડવામાં આવી છે.વધુમાં એક સમર્પિત વૈધાનિક મંચ એટલે કે સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદ (એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨૦ હેઠળ સ્થાપિત) ની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, જેનો વિવાદ માટે કોઈપણ પક્ષ સંદર્ભ આપી શકે છે.કલમ ૧૮ ની પેટા–કલમ (૨) સુવિધા પરિષદને પેટા–કલમ (૧) હેઠળ કરવામાં આવેલા આવા સંદર્ભની પ્રાપ્તિ પર, મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૬૫ થી ૮૧ માં વિચાર્યા મુજબ, સમાધાન કરવા માટે, આ બાબતમાં સમાધાન કરવા અથવા આવી સંસ્થા અથવા કેન્દ્રનો સંદર્ભ આપીને વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રની સહાય મેળવવાની સત્તા આપે છે.જો પેટા–કલમ (૨) હેઠળ શરૂ કરાયેલ સમાધાન સફળ ન થાય અને પક્ષો વચ્ચે કોઈ સમાધાન કર્યા વિના સમાપ્ત થઈ જાય, તો કાઉન્સિલને પેટા–કલમ (૩) હેઠળ વધુ સત્તા આપવામાં આવી છે કે તે કાં તો પોતે વિવાદને મધ્યસ્થતા માટે લઈ શકે અથવા આવી મધ્યસ્થતા માટે વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને તેની પાસે મોકલી શકે.પછી મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓ વિવાદને લાગુ કરવામાં આવે છે જાણે કે મધ્યસ્થી મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭ની પેટા–કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત મધ્યસ્થી કરારના અનુસરણમાં હોય.કલમ ૧૮ ની પેટા–કલમ (૪) ફરીથી બિન–અવરોધ કલમથી શરૂ થાય છે, એટલે કે, 'હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં કંઈપણ હોવા છતાં', અને તેના અધિકારક્ષેત્રમાં સ્થિત પુરવઠાકાર અને ભારતમાં ક્યાંય પણ સ્થિત ખરીદનાર વચ્ચેના વિવાદમાં

મધ્યસ્થી અથવા સમાધાનકર્તા તરીકે કામ કરવા માટે સુવિધા પરિષદને અધિકારક્ષેત્ર પ્રદાન કરે છે.કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૫) આવા સંદર્ભનો નિર્ણય લેવા માટે નેવું દિવસની સમય મર્યાદા નક્કી કરે છે.કલમ ૧૯ કાઉન્સિલ દ્વારા અથવા કાઉન્સિલ દ્વારા સંદર્ભ આપવામાં આવે તેવી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્ર દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ હુકમનામા, એવોર્ડ અથવા અન્ય આદેશને રદ કરવા માટે કોર્ટમાં કોઈ અરજી કરવામાં આવે ત્યારે અનુસરવાની પ્રક્રિયા સૂચવે છે.એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨૪ જણાવે છે કે કલમ ૧૫ થી ૨૩ની જોગવાઈઓ હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં અસંગત હોવા છતાં અસર કરશે.

૨૩. હેતુ, ઈરાદો અને ઉદ્દેશો તેમજ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની યોજનાને ધ્યાનમાં રાખીને અને તેના પ્રકરણ–૫માં ઉપયોગમાં લેવાતી અસંદિગ્ધ અભિવ્યક્તિઓને ધ્યાનમાં રાખીને, નીચેની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ બહાર આવે છેઃ

(૧) પ્રકરણ–૫ "પક્ષ–વિશિષ્ટ" છે, જેટલું પક્ષ એટલે કે અનુક્રમે કલમ ૨ (ડી) અને ૨ (એન) માં વ્યાખ્યાયિત 'ખરીદનાર' અને 'પુરવઠાકાર' ઉપરોક્ત પ્રકરણ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

(૨) ખરીદનારને પૂરી પાડવામાં આવેલ માલ અથવા પૂરી પાડવામાં આવેલી સેવાઓના સંબંધમાં પુરવઠાકારને બાકી નીકળતી રકમની ચુકવણી કરવા માટે ખરીદનાર પર જવાબદારી નક્કી કરવા માટે એક ચોક્કસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે, તેમજ જો ખરીદદાર નિર્ધારિત સમય મર્યાદામાં ચુકવણી કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો રિઝર્વ બેંક દ્વારા સૂચિત બેંક દરના ત્રણ ગણા ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ ચૂકવવાની જવાબદારી પણ છે.ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ ચૂકવવાની ઉપરોક્ત જવાબદારી પક્ષો વચ્ચેના કોઈપણ કરાર અથવા હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદાને ધ્યાનમાં લીધા વગર છે.

(૩) એક સમર્પિત વૈધાનિક મંચ એટલે કે, સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદ કલમ ૧૭ હેઠળ બાકીની કોઈપણ રકમના સંબંધમાં વિવાદમાં કોઈપણ પક્ષને આવી પરિષદનો સંદર્ભ આપવા માટે સક્ષમ બનાવવા માટે પ્રદાન કરવામાં આવે છે.

(૪) વિવાદનો કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા સંદર્ભ અપાયા પછી સુવિધા પરિષદ દ્વારા અનુસરવા માટે ચોક્કસ પ્રક્રિયા સૂચવવામાં આવી છે.

(૫) સુવિધા પરિષદ અથવા વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતા કેન્દ્રોને કલમ ૧૮ (૪) હેઠળ મધ્યસ્થી અથવા સમાધાનકર્તા તરીકે કામ કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર આપવામાં આવ્યો છે, હાલમાં અમલમાં રહેલા કોઈપણ કાયદામાં ગમે તે હોય, તેના અધિકારક્ષેત્રમાં આવેલા પુરવઠાકાર વચ્ચેના વિવાદમાં.

(૬) મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓ પેટા–કલમ (૨) હેઠળ શરૂ કરાયેલ સમાધાન સફળ ન થાય અને પક્ષો વચ્ચે કોઈ સમાધાન કર્યા વિના સમાપ્ત થાય તે પછી જ વિવાદને લાગુ કરવામાં આવી છે.

(૭) કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૧) અને પેટા–કલમ (૪) બિન–અવરોધક કલમોથી શરૂ થાય છે, જે હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કાયદાઓને ઓવરરાઇડ કરે છે.

(૮) કલમ ૨૪ મુજબ, કલમ ૧૫ થી ૨૩ ની જોગવાઈઓ હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં અસંગત હોવા છતાં અસર કરે છે.

૨૪. ઉપરોક્ત સ્થિતિ સામે, જો મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ ના હેતુ, ઉદ્દેશો અને યોજનાને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો ઉપર જણાવ્યા મુજબ, આ અધિનિયમ સ્થાનિક મધ્યસ્થતા, આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારી મધ્યસ્થતા અને વિદેશી મધ્યસ્થી પુરસ્કારોના અમલીકરણને લગતા કાયદાને એકીકૃત કરવા અને

તેમાં સુધારો કરવા માટે અને સમાધાન સંબંધિત કાયદાને વ્યાખ્યાયિત કરવા માટે પણ ઘડવામાં આવ્યો હતો.તે આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારી મધ્યસ્થતા પર UNCITRAL મોડલ કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને ઘડવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત કાયદાના અન્ય ઉદ્દેશોમાં મધ્યસ્થી પ્રક્રિયા માટે જોગવાઈ કરવી હતી જે વાજબી, કાર્યક્ષમ અને ચોક્કસ મધ્યસ્થીની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે સક્ષમ હતી અને મધ્યસ્થી પ્રક્રિયામાં અદાલતોની દેખરેખની ભૂમિકાને ઘટાડવી, તેમજ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલને વિવાદો વગેરેના સમાધાનમાં મધ્યસ્થી કાર્યવાહી દરમિયાન મધ્યસ્થી, સમાધાન અથવા અન્ય પ્રક્રિયાઓનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવી.મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ મધ્યસ્થી અને સમાધાનને લગતા કાયદા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે અને તેને આવરી લે છે, જે મધ્યસ્થી કરારની જરૂરિયાતો, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના, મધ્યસ્થી કાર્યવાહીનું સંચાલન, સ્થાનિક આર્બિટ્રલ પુરસ્કારોની અંતિમતા અને અમલીકરણ તેમજ અમુક વિદેશી પુરસ્કારોની જોગવાઈ કરે છે અને સમાધાનને લગતા કાયદાને આવરી લે છે.મધ્યસ્થી અધિનિયમ ૧૯૯૬ની સમગ્ર યોજનાને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું લાગે છે કે તે સ્થાનિક મધ્યસ્થી , આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યાપારી મધ્યસ્થી અને સમાધાન માટે સંબંધિત સામાન્ય કાયદો છે.તે કોઈ ચોક્કસ વિવાદ અથવા ચોક્કસ વર્ગ અથવા વ્યક્તિઓની શ્રેણીનો ઉલ્લેખ કરતું નથી કે જેના પર કાયદો લાગુ થશે, જેમ કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ માં નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે.

૨૫. આમ, મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ સામાન્ય રીતે મધ્યસ્થી અને સમાધાનના કાયદાને સંચાલિત કરે છે, જ્યારે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ વ્યક્તિઓની ચોક્કસ શ્રેણીઓ વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદોની ચોક્કસ પ્રકૃતિને નિયંત્રિત કરે છે, જેને ચોક્કસ મંચ દ્વારા ચોક્કસ પ્રક્રિયાને અનુસરીને ઉકેલવામાં આવે છે.તેથી, એમએસએમઈડી કાયદો, ૨૦૦૬ એક વિશેષ કાયદો અને મધ્યસ્થી કાયદો, ૧૯૯૬ હોવાથી સામાન્ય કાયદો હોવાથી,

એમએસએમઈડી કાયદાની જોગવાઈઓને મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ કરતાં વધુ પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે.એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) મુજબ શરૂ કરાયેલી લવાદ કાર્યવાહીમાં જાળવણીક્ષમતા અને પ્રતિ દાવાના સંદર્ભમાં મુદ્દાને ધ્યાનમાં લેતી વખતે આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ વિલંબિત ચૂકવણીઓ પર વ્યાજની ચુકવણી માટે વૈધાનિક પદ્ધતિ સ્થાપિત કરીને એમ. એસ. એમ. ઈ. ના રક્ષણ માટે એક વિશેષ કાયદો હોવાથી, ઉપરોક્ત કાયદો લવાદ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરશે, જે એક સામાન્ય કાયદો છે.જો મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ને વિશેષ કાયદો ગણવામાં આવે તો પણ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ને સમયાંતરે એટલે કે ૨૦૦૬માં લાગુ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, તેની ઓવરરાઈડિંગ અસર પડશે, ખાસ કરીને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨૪ને ધ્યાનમાં રાખીને, જે ખાસ કરીને તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા પર એક્ટની કલમ ૧૫થી ૨૩ની જોગવાઈઓને અસર કરે છે, જેમાં મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ પણ સામેલ હશે.

૨૬. અદાલત કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૧) અને પેટા-કલમ (૪) માં સમાવિષ્ટ ચોક્કસ બિન-અવરોધક કલમોની દૃષ્ટિ પણ ગુમાવી શકતી નથી, જે હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદાને ઓવરરાઈડ કરે છે.જ્યારે ૨૦૦૬માં એમએસએમઈડી કાયદો, ૨૦૦૬ ઘડવામાં આવી રહ્યો હતો, ત્યારે વિધાનસભા તેના અગાઉ ઘડવામાં આવેલા મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬થી વાકેફ હતી અને તેથી એવું માનવામાં આવે છે કે જ્યારે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ની પેટા-કલમ (૨) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી સમાધાન પ્રક્રિયા નિષ્ફળ જાય છે અને જ્યારે સુવિધા પરિષદ પોતે વિવાદોને મધ્યસ્થતા માટે હાથ ધરે છે અથવા તેને આવી મધ્યસ્થતા માટે કોઈ

સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને સંદર્ભિત કરે છે ત્યારે વિધાનસભાએ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ વિવાદો માટે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓને સભાનપણે લાગુ કરી હતી.એ નોંધવું પણ નોંધપાત્ર છે કે કલમ ૧૮ (૩) માં 'જેમ કે' અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરીને આવા આર્બિટ્રેશનને એવી રીતે ગણવામાં આવે છે કે જાણે તે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭ની પેટા–કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત મધ્યસ્થી કરારના અનુસરણમાં હોય.કે. પ્રભાકરણ વિ. પી. જયરાજન ૧૮ માં જણાવ્યા મુજબ, એક કાનૂની કાલ્પનિક કથા એવા તથ્યોના અસ્તિત્વની ધારણા કરે છે જે અસ્તિત્વમાં નથી અને પછી તે તથ્યોની સ્થિતિમાંથી વહેતા પરિણામોની રચના કરે છે.આમ, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના એકંદર હેતુ, ઉદ્દેશો અને યોજનાને ધ્યાનમાં રાખીને અને તેમાં ઉપયોગમાં લેવાતી અસંદિગ્ધ અભિવ્યક્તિઓને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતને એમ માનવા માટે કોઈ ખચકાટ નથી કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ–પની જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓને ઓવરરાઇડ કરે છે.

૨૭. ખરીદદારો વતી વકીલ વતી રજૂઆતો કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૧) માં "કરાર" શબ્દની સભાન અવગણના, જેનો અન્યથા એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૬માં ઉલ્લેખ જોવા મળે છે, તે સૂચવે છે કે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭ હેઠળ પક્ષકારો વચ્ચે સ્વતંત્ર રીતે કરવામાં આવેલ મધ્યસ્થી કરાર પણ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ હેઠળ સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ દ્વારા રદ કરવાનો ઈરાદો ન હતો.પક્ષો વચ્ચેનો ખાનગી કરાર વૈધાનિક જોગવાઈઓને નાબૂદ કરી શકતો નથી.એકવાર કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૧) હેઠળ કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા વૈધાનિક વ્યવસ્થા શરૂ થઈ જાય પછી, તે કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૧) અને પેટા–કલમ (૪) માં સમાવિષ્ટ બિન–અવરોધક કલમોને ધ્યાનમાં રાખીને પક્ષો વચ્ચે સ્વતંત્ર રીતે કરવામાં આવેલા કોઈપણ અન્ય કરારને ઓવરરાઇડ કરશે.કલમ ૧૫

થી ૨૩ ની જોગવાઈઓ પણ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ ની કલમ ૨૪ માં વિચાર્યા મુજબ ઓવરરાઈડિંગ અસર ધરાવે છે જ્યારે હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદામાં અસંગત કંઈપણ સમાયેલ હોય.એવું ન કહી શકાય કે કાયદાનું અર્થઘટન કરતી વખતે, જો બે અર્થઘટનો શક્ય હોય, તો કાયદાના ઉદ્દેશ્યને વધારનારને તે કરતાં વધુ પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ જે કાયદાના ઉદ્દેશ્યને નિષ્ફળ બનાવશે. જો ખરીદદારો માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂઆત કરવામાં આવે કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા વિવાદનો પક્ષ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ ની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ ઉપલબ્ધ ઉપાયનો લાભ લઈ શકતો નથી, જ્યારે પક્ષો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં છે, તો એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ લાગુ કરવાનો હેતુ જ નિરાશ થઈ જશે.

૨૮. આ અદાલતના વિવિધ નિર્ણયોમાં નિર્ધારિત કાયદાના પ્રસ્તાવ સાથે કોઈ અસંમતિ ન હોઈ શકે, ખરીદદારો માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા તેના પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો કે અદાલતે કરારને જેમ છે તેમ વાંચવો પડશે અને તેને ફરીથી લખી અથવા નવી રચના કરી શકશે નહીં, અને મધ્યસ્થતા કરારના પક્ષકારોને માત્ર અનુસરવાના પ્રક્રિયાગત કાયદા પર જ નહી પરંતુ મૂળ કાયદા પર પણ નિર્ણય લેવાની સ્વાયત્તતા છે, જો કે, તે સમાન રીતે સ્થાયી કાનૂની સ્થિતિ છે કે પક્ષો વચ્ચે કરવામાં આવેલા કોઈપણ કરારને વૈધાનિક જોગવાઈઓ પર પ્રાધાન્ય આપી શકાય નહીં.જ્યારે સૂક્ષ્મ અને નાના ઉદ્યોગો એવા પુરવઠાકારોને સમયસર અને સરળ ચુકવણી સુનિશ્ચિત કરવા માટે અને આ કાયદા હેઠળ પક્ષો વચ્ચેના બાકી લેણાંની વસૂલાતના સંદર્ભમાં વિવાદને ઉકેલવા માટે કાનૂની માળખું પૂરું પાડવા માટે વિશેષ કાયદો એટલે કે એમએસએમઈડી કાયદો, ૨૦૦૬ બનાવવામાં આવ્યો છે, ત્યારે તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા પર ઉપરોક્ત કાયદાને ઓવરરાઈડિંગ અસર પણ પૂરી પાડે છે, તેના અવમૂલ્યનમાં કોઈપણ અર્થઘટન કાયદાના ઉદ્દેશ્યને નિષ્ફળ બનાવશે. તેથી

મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ પક્ષકારો વચ્ચે કરવામાં આવેલ સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની વૈધાનિક જોગવાઈઓ પર પ્રભુત્વ ધરાવશે તેવી રજૂઆતને સ્વીકારી શકાતી નથી.જેમ કે, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૧) એ એક સક્ષમ જોગવાઈ છે જે પક્ષકારોને તેની કલમ ૧૭ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા વિવાદ માટે, પક્ષકારો વચ્ચે મધ્યસ્થી કરાર હોવા છતાં, સુવિધા પરિષદનો સંપર્ક કરવાનો વિકલ્પ આપે છે.ઉપરોક્ત જોગવાઈમાં 'કરાર' શબ્દની ગેરહાજરીને કાયદામાં કેસસ ઓમિઝસ તરીકે સમજી શકાતી નથી અથવા પક્ષકારો વચ્ચે મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં છે તે આધાર પર સુવિધા પરિષદનો સંપર્ક કરવા માટે કલમ ૧૭ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા વિવાદમાં પક્ષ સામે પૂર્વગ્રહ તરીકે સમજી શકાતી નથી.હકીકતમાં, તે ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ પક્ષની તરફેણમાં બનાવવામાં આવેલ એક નોંધપાત્ર અધિકાર છે.તેથી એવું માનવામાં આવે છે કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૭ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા વિવાદના કોઈ પણ પક્ષને તેની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ સુવિધા પરિષદને સંદર્ભ આપવાથી બાકાત રાખવામાં આવશે નહીં, કારણ કે પક્ષકારો વચ્ચે મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં છે.

૨૯. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિ ખરીદદારો વતી વકીલ વતી રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોને પણ નકારી કાઢે છે કે સુવિધા પરિષદે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૨) હેઠળ સમાધાનકર્તા તરીકે કામ કર્યું હોવાથી તે પોતે મધ્યસ્થતા માટે વિવાદને હાથ ધરી શકે નહીં અને મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરી શકે નહીં.જોકે એ વાત સાચી છે કે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૮૦માં એક પ્રતિબંધ છે કે સમાધાનકર્તા સમાધાનની કાર્યવાહીને આધિન વિવાદના સંદર્ભમાં કોઈપણ મધ્યસ્થ કાર્યવાહીમાં મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરશે નહીં, તેમ છતાં ઉપરોક્ત પ્રતિબંધને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨૪ સાથે વાંચીને કલમ ૧૮માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ દ્વારા રદ કરવામાં આવે

છે.અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ–પમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓને ઓવરરાઇડ કરે છે.મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી કાર્યવાહી પર ત્યારે જ લાગુ થશે જ્યારે કાઉન્સિલ દ્વારા કલમ ૧૮ (૨) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવેલી સમાધાનની પ્રક્રિયા નિષ્ફળ જાય અને કાઉન્સિલ કાં તો પોતે જ વિવાદને મધ્યસ્થી માટે હાથ ધરે અથવા એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ વિચારવામાં આવેલી મધ્યસ્થતા માટે તેને કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને સંદર્ભિત કરે.

૩૦. જ્યારે સુવિધા પરિષદ અથવા સંસ્થા અથવા કેન્દ્ર મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરે છે, ત્યારે તેને સંદર્ભિત વિવાદો નક્કી કરવાની તમામ સત્તાઓ હશે, જાણે કે આવી મધ્યસ્થી મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭ની પેટા–કલમ (૧) માં ઉલ્લેખિત મધ્યસ્થી કરારના અનુસરણમાં હોય અને પછી મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની તમામ જોગવાઈઓ આવી મધ્યસ્થીને લાગુ પડશે.તે કહેવાની જરૂર નથી કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરતી આવી સુવિધા પરિષદ/સંસ્થા/કેન્દ્ર પણ મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ હેઠળ નિયુક્ત અન્ય કોઈપણ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની જેમ તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર પર ચુકાદો આપવા માટે સક્ષમ હશે, જેમ કે તેની કલમ ૧૬ માં વિચારણા કરવામાં આવી છે.

૩૧. એલ. ડી. દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતમાંથી એક. ખરીદદારો માટેના વકીલો એ હતા કે જો પક્ષકારો વચ્ચે થયેલા કરારની તારીખે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨ (એન) ના અર્થમાં પક્ષ પુરવઠાકાર "પુરવઠાકાર" ન હોત, તો તે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ માઇક્રો અને સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલને વિવાદનો સંદર્ભ આપી શક્યો ન હોત અને આવા કિસ્સાઓમાં, કાઉન્સિલ પાસે

મધ્યસ્થી તરીકે વિવાદો નક્કી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર ન હોત.

૩૨. આ તબક્કે, આ મુદ્દા પર શિલ્પી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ કેસ (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા ખૂબ જ સુસંગત અવલોકનોને ફરીથી રજૂ કરવાની જરૂર છે:–

> "૨૬. ..... અમારા મતે, એમએસએમઈડી અધિનિયમ હેઠળની જોગવાઈઓનો લાભ મેળવવા માટે, વિક્રેતાએ કરારમાં પ્રવેશવાની તારીખે કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ નોંધણી કરાવી હોવી જોઈએ.કોઈ પણ સંજોગોમાં, એમએસએમઈડી અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ એકમની નોંધણી પહેલાં કરવામાં આવેલા કરાર અનુસાર પુરવઠો પૂરો પાડવા માટે, એમએસએમઈડી અધિનિયમ હેઠળ વિચારવામાં આવ્યો હોય તેવો કોઈ લાભ આવી સંસ્થા દ્વારા મેળવી શકાતો નથી. નાના અને આનુષંગિક ઔદ્યોગિક સાહસોને વિલંબિત ચૂકવણી પર વ્યાજ અધિનિયમ, ૧૯૯૩ની જોગવાઈઓનું અર્થઘટન કરતી વખતે, આ અદાલતે શાંતિ કંડક્ટર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના કેસમાં ચુકાદો આપ્યો હતો.આસામ રાજ્ય વિદ્યુત બોર્ડે એવું માન્યું છે કે ઉપરોક્ત કાયદાને લાગુ કરવા માટે માલ/સેવાઓના પુરવઠાની તારીખને સંબંધિત તારીખ તરીકે લઈ શકાય છે, જે તારીખે પુરવઠાનો કરાર કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત ગુણોત્તર લાગુ કરવા છતાં પણ, અપીલકર્તા કાયદાનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર નથી.
>
> ....અધિનિયમની કલમ ૮ની પેટા–કલમ (૧) હેઠળ મેમોરેન્ડમ દાખલ કરવાનો આશરો લઈને, માલસામાન અને સેવાઓનો કરાર અને પુરવઠો કર્યા પછી, અપીલકર્તાએ સામાવાળા સાથે કરાર કર્યો તે તારીખથી પાછલી અસરથી લાભનો દાવો કરવા માટે કોઈ વ્યક્તિ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ એક સાહસ તરીકે વર્ગીકૃત થવાનો કાનૂની દરજ્જો ધારણ કરી શકતું નથી.માલ અને સેવાઓના કરાર અને પુરવઠામાં

પ્રવેશ કર્યા પછી નોંધણી મેળવવા માટે મેમોરેન્ડમ સબમિટ કરીને, અપીલકર્તા એમએસએમઈડી અધિનિયમ ૨૦૦૬ ના અર્થમાં લાભોનો દાવો કરવા માટે સૂક્ષ્મ અથવા નાના ઉદ્યોગ અથવા પુરવઠાકાર ન બની શકે.જો કોઈ નોંધણી પ્રાપ્ત થાય છે, તો તે સંભવિત હશે અને નોંધણી પછી માલ અને સેવાઓના પુરવઠા માટે લાગુ થશે પરંતુ પાછલી અસરથી કામ કરી શકશે નહીં.જોગવાઈનું અન્ય કોઈપણ અર્થઘટન વાહિયાતતા તરફ દોરી જશે અને કાયદા દ્વારા ઈરાદો ન ધરાવતા પક્ષની તરફેણમાં બિનજરૂરી લાભ આપશે."

33. ઉપરોક્ત ગુણોત્તરને અનુસરીને, એવું માનવામાં આવે છે કે જે પક્ષ કરારમાં પ્રવેશવાની તારીખે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨ (n) મુજબ "પુરવઠાકાર" ન હતો, તે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ પુરવઠાકાર તરીકે કોઈ લાભ મેળવી શક્યો ન હતો.કોઈ પક્ષ કરાર અને માલનો પુરવઠો અથવા સેવાઓ પ્રદાન કર્યા પછી નોંધણી મેળવવા માટે મેમોરેન્ડમ સબમિટ કરીને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ લાભનો દાવો કરવા માટે સૂક્ષ્મ અથવા નાના ઉદ્યોગ અથવા પુરવઠાકાર બની શકતો નથી.જો કોઈ નોંધણી, પછીથી મેળવવામાં આવે છે, તો તેની અસર સંભવિત રીતે થશે અને નોંધણી પછી માલસામાનના પુરવઠા અને સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે લાગુ થશે.તે જ પાછલી અસરથી કામ કરી શકતું નથી.જો કે, અધિકારક્ષેત્રનો મુદ્દો હોવાથી, જો આ મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવે તો એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરતી સુવિધા પરિષદ / સંસ્થા / કેન્દ્ર દ્વારા પણ નિર્ણય લઈ શકાય છે.

૩૪. ઉપરનું પરિણામ એ છે કેઃ

(૧) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬નું પ્રકરણ–૫ મધ્યસ્થતા

અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓને ઓવરરાઈડ કરશે.

(૨) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૭ હેઠળ બાકી રહેલી કોઈપણ રકમના સંબંધમાં વિવાદનો કોઈ પણ પક્ષ સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદને સંદર્ભ આપવાથી બાકાત રહેશે નહીં, જો કે પક્ષો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં છે.

(૩) સુવિધા પરિષદ, જેણે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૨) હેઠળ સમાધાનની કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, તે મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૮૦માં પ્રતિબંધ હોવા છતાં મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરવાનો હકદાર રહેશે.

(૪) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ મધ્યસ્થી/લવાદ ન્યાયાધિકરણ તરીકે કામ કરતી સુવિધા પરિષદ/સંસ્થા/કેન્દ્ર સમક્ષની કાર્યવાહી લવાદ અધિનિયમ, ૧૯૯૬ દ્વારા સંચાલિત થશે.

(૫) એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) ના આધારે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરતી સુવિધા પરિષદ/સંસ્થા/કેન્દ્ર મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૧૬ને ધ્યાનમાં રાખીને તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર તેમજ અન્ય મુદ્દાઓ પર પણ ચુકાદો આપવા માટે સક્ષમ હશે.

(૬) જે પક્ષ કરારમાં પ્રવેશવાની તારીખે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨ (એન) માં સમાવિષ્ટ વ્યાખ્યા અનુસાર 'પુરવઠાકાર' ન હતો તે પક્ષ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ 'પુરવઠાકાર' તરીકે કોઈ લાભ મેળવી શકતો નથી.જો કોઈ નોંધણી પછીથી મેળવવામાં આવે તો તે સંભવિત રીતે અસર કરશે અને નોંધણી પછી માલના પુરવઠા અને સેવાઓ પ્રદાન કરવા પર લાગુ થશે.

૩૫. અગાઉ જણાવેલી ચર્ચાઓ અને તારણો અપીલમાં સામેલ તમામ

મુદ્દાઓને આવરી લે છે, તેમ છતાં દરેક અપીલ સાથે વ્યક્તિગત રીતે વ્યવહાર કરવો યોગ્ય રહેશે.

(I) ૨૦૨૨નો સી. એ. નંબર (૨૦૨૦નો @એસ. એલ. પી. (સિવિલ) નં.૧૨૮૮૪)

(૧) આ કેસમાં, ગુજરાત રાજ્ય નાગરિક પુરવઠા નિગમ લિમિટેડે મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૩૪ હેઠળ ભોપાલની સુવિધા પરિષદ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને વાણિજ્યિક અદાલત, અમદાવાદ સમક્ષ પડકાર્યો હતો અને વાણિજ્યિક અદાલતે ૨૦.૦૮.૨૦૧૮ ના આદેશ દ્વારા ઉપરોક્ત ચુકાદાની પુષ્ટિ કરી હતી.અપીલકર્તા–ગુજરાત રાજ્ય નાગરિક પુરવઠા નિગમ દ્વારા મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૩૭ હેઠળ ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવેલી એફ. એ. નં.૩૬૧૩/૨૦૧૯ અપીલને હાઈકોર્ટ દ્વારા ૧૩.૧૧.૨૦૧૯ ના વિવાદિત આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

(૨) ઉપરોક્ત પ્રથમ અપીલમાં, અપીલકર્તાએ અપીલકર્તા અને સામાવાળા નંબર ૧–મહાકાલી ફૂડ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વચ્ચેના વિવાદોનો નિર્ણય કરવા માટે ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ, ભોપાલ, એમ. પી. ના અધિકારક્ષેત્ર અંગે મુદ્દો ઉઠાવ્યો હતો. મુખ્ય મુખ્ય ઈજનેર વિરુદ્ધ મેસર્સ મણિભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ (સ્લીપર) અને એ. એન. આર. ૧૯ કેસમાં તેના અગાઉના નિર્ણયને પગલે ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ સહિત હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદા પર ઓવરરાઈડિંગ અસર કરશે.ઉચ્ચ અદાલતે એવું પણ માન્યું હતું કે બચાવ અથવા જવાબનું નિવેદન દાખલ કરતી વખતે અધિકારક્ષેત્રને લગતી દલીલ ઉઠાવવામાં આવી ન હોવાથી, ત્યારબાદ ઉઠાવવામાં આવેલી ઉપરોક્ત દલીલને સ્વીકારી શકાતી નથી.

(૩) આ ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં પહેલેથી જ દર્શાવ્યા મુજબ,

એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ–૫માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ સહિત હાલમાં અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદાને ઓવરરાઇડ કરે છે. તેથી અમને હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા વિવાદિત આદેશમાં કોઈ નબળાઈ દેખાતી નથી.

તે મુજબ અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

(II) ૨૦૧૮ની સિવિલ અપીલ નં.૧૨૭

(૧) મહારાષ્ટ્ર સ્ટેટ ઇલેક્ટ્રિસિટી ડિસ્ટ્રિબ્યુશન કંપની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી આ અપીલમાં બોમ્બે, નાગપુર બેન્ચ, નાગપુર ખાતેની હાઈકોર્ટ દ્વારા ૨૦૧૧ની રિટ પિટિશન નં.૪૪૩૫ માં પસાર કરવામાં આવેલા વિવાદિત આદેશને પડકારવામાં આવ્યો છે, જેમાં એ મુદ્દો પણ સામેલ છે કે શું પ્રતિવાદી–સુવિધા પરિષદને વર્તમાન અપીલકર્તા–M/S. રામકૃષ્ણ ઇલેક્ટ્રિકલ્સ લિમિટેડ (અધિનિયમ હેઠળ પુરવઠાકાર) દ્વારા એમએસએમઈડી અધિનિયમની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી મૂળ અરજી પર નિર્ણય લેવાનો અધિકારક્ષેત્ર હતો કે કેમ. ઉચ્ચ અદાલતે મેસર્સના કેસમાં તેના અગાઉના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો.સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા અને એ. એન. આર. વિરુદ્ધ એમ. એસ. ઇ. ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ (સુપ્રા) એ એવું માન્યું છે કે પક્ષો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં રહેલા સ્વતંત્ર કરારને ધ્યાનમાં રાખીને ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ એમ. એસ. એમ. ઇ. ડી. અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ની જોગવાઈઓ હેઠળ આગળ વધવા માટે હકદાર રહેશે નહીં.

(૨) પક્ષકારો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં હોવા છતાં, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૭ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા વિવાદના સંદર્ભમાં પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવેલા સંદર્ભ સાથે આગળ વધવાનો અધિકારક્ષેત્ર સુવિધા પરિષદ પાસે હશે તેવી અસર પર અમે જે ઉપરોક્ત નિષ્કર્ષ પર પહોંચ્યા છીએ તેને ધ્યાનમાં રાખીને ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો વિવાદિત આદેશ રદ કરવાનો હકદાર છે.

અપીલ તે મુજબ મંજુર કરવામાં આવે છે.

(III) ૨૦૧૩ની સિવિલ અપીલ નં.૬૧૬૭

(૧) હાલની અપીલ બોમ્બે હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચ, નાગપુર બેન્ચ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૧.૦૮.૨૦૧૦ ના ચુકાદામાંથી ઉદ્ભવે છે.આ કેસમાં, વર્તમાન અપીલકર્તા (મૂળ સામાવાળા નંબર ૨) એ કરાર હેઠળ સામાવાળા મેસર્સ સ્ટીલ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયાને અમુક માલસામાન પૂરો પાડ્યો હતો.જો કે, પક્ષકારો વચ્ચે કેટલાક વિવાદો ઉભા થયા હતા અને તેથી અપીલકર્તાએ કરારમાં સમાવિષ્ટ મધ્યસ્થી કલમ–૨૨ નો ઉપયોગ કર્યો હતો અને મધ્યસ્થી દ્વારા વિવાદોનું સમાધાન કરવા માટે ન્યાયમૂર્તિ સી. પી. સેન (નિવૃત્ત) ને આર્બિટ્રેટર તરીકે નિયુક્ત કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી.જોકે, સામાવાળા સ્ટીલ ઓથોરિટીએ કરારની સામાન્ય શરતોની કલમ ૨૩ લાગુ કરીને શ્રી એસ. કે. ગુલાટીની મધ્યસ્થી તરીકે નિમણૂક કરી હતી.આ મધ્યસ્થીએ પક્ષકારોને તેમના સંબંધિત દાવાઓ રજૂ કરવા માટે નોટિસ જારી કરી હતી.મેસર્સ વિદર્ભ સિરામિક્સે મધ્યસ્થી સમક્ષ દાવાનું નિવેદન દાખલ કરવાને બદલે, એમ કહીને મધ્યસ્થી સામે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો કે આ બાબત કાં તો જસ્ટિસ સી. પી. સેન (નિવૃત્ત) ને મોકલવામાં આવે અથવા એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ સ્થાપિત માઇક્રો એન્ડ સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલને મોકલવામાં આવે.સામાવાળા સ્ટીલ ઓથોરિટી આ દરખાસ્ત સાથે સહમત ન હતી.ત્યારબાદ પુરવઠાકાર એટલે કે મેસર્સ વિદર્ભ સિરામિક્સે કાયદાની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ સમક્ષ સંદર્ભ દાખલ કર્યો હતો. સામાવાળા સ્ટીલ ઓથોરિટીએ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ સમક્ષ વાંધાઓ દાખલ કર્યા હતા અને દલીલ કરી હતી કે પક્ષો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં રહેલા મધ્યસ્થી કરારને ધ્યાનમાં રાખીને આ બાબતને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી.ત્યારબાદ સામાવાળા સ્ટીલ ઓથોરિટીએ સંદર્ભને મનોરંજન આપવાથી કાઉન્સિલને રોકવા માટે રિટ પિટિશન દાખલ કરીને હાઈકોર્ટના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો હતો.ઉચ્ચ

અદાલતે દિનાંક ૨૮.૦૮.૨૦૧૦ ના વિવાદિત આદેશ દ્વારા એમ કહીને આ રિટ અરજીને મંજૂરી આપી હતી કે પક્ષો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થતા સમજૂતીને ધ્યાનમાં રાખીને એમએસએમઈડી સુવિધા પરિષદ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ હેઠળ આગળ વધવા માટે હકદાર નથી.

(૨) અમારા દ્વારા કરવામાં આવેલી વિગતવાર ચર્ચા અને તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, અહીં ઉપર એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ના પ્રકરણ–પની મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ પર ઓવરરાઈડિંગ અસર હોવાનું માનીને, સુવિધા પરિષદ પક્ષકારો વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થતા કરાર હોવા છતાં પક્ષ (પુરવઠાકાર) દ્વારા એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ કરવામાં આવેલા સંદર્ભ સાથે આગળ વધવા માટે હકદાર રહેશે.પરિણામે, ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો વિવાદિત આદેશ રદબાતલ થવાને પાત્ર છે અને અપીલ મંજૂરીને પાત્ર છે.અપીલને તે મુજબ મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

(IV) ૨૦૨૨નું સી. એ. (@એસ. એલ. પી. (સી) નં.૩૧૨૨૭/૨૦૧૮)

(૧) આ અપીલમાં, અપીલકર્તા ગુજરાત સ્ટેટ પેટ્રોનેટ લિમિટેડ (મૂળ અરજદાર) એ બોમ્બે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૦૬.૦૮.૨૦૧૮ તારીખના આદેશને પડકાર્યો છે, જેમાં હાઈ કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર હોવા છતાં ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલને કરવામાં આવેલ સંદર્ભ જાળવવા યોગ્ય છે.ઉચ્ચ અદાલતે એવું પણ માન્યું હતું કે સુવિધા પરિષદે પોતે સમાધાનની કાર્યવાહી હાથ ધરી હોવાથી, તે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ મધ્યસ્થતાની કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નિર્ણય લઈ શકી ન હોત.

(૨) તાત્કાલિક કિસ્સામાં, સામાવાળા નં.૧ એટલે કે, કુણાલ વર્ક્સ (મૂળ સામાવાળા નંબર ૩) એ સૂક્ષ્મ અને લઘુ ઉદ્યોગ સુવિધા પરિષદનો સંપર્ક

કરીને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૧) લાગુ કરી હતી.ઉપરોક્ત સંદર્ભમાં, અપીલકર્તા જી. એસ. પી. એલ. એ પક્ષકારો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં રહેલા મધ્યસ્થતા કરારને ધ્યાનમાં રાખીને સંદર્ભને ધ્યાનમાં લેવા માટે સુવિધા પરિષદના અધિકારક્ષેત્ર અંગે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો.ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલે પક્ષો વચ્ચે સમાધાનની કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, જો કે તે નિષ્ફળ ગયા પછી, કાઉન્સિલે ૨૯.૦૪.૨૦૧૫ ના આદેશ દ્વારા, વિવાદને મધ્યસ્થી માટે લેવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.આ આદેશને જી. એસ. પી. એલ. દ્વારા બોમ્બે હાઈકોર્ટમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો.

(૩) અમારા મતે, બંને મુદ્દાઓ પર વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને અહીં ઉપર એવું કહીને તારણ કાઢવામાં આવ્યું છે કે પક્ષકારો વચ્ચે અસ્તિત્વમાં રહેલા સ્વતંત્ર મધ્યસ્થતા કરાર છતાં કલમ ૧૭ હેઠળ બાકી રહેલા કોઈપણ નાણાના સંબંધમાં વિવાદ માટે પક્ષ દ્વારા સુવિધા પરિષદનો સંદર્ભ જાળવવા યોગ્ય રહેશે અને મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૮૦માં પ્રતિબંધ હોવા છતાં સુવિધા પરિષદ મધ્યસ્થતા માટે વિવાદને પણ હાથ ધરી શકે છે અને એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ વિચાર્યા મુજબ મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરી શકે છે.

(૪) ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પસાર કરાયેલો વિવાદિત આદેશ, તેથી તે એ તારણની નોંધ કરે છે કે સુવિધા પરિષદ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ મધ્યસ્થતાની કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નિર્ણય જાતે લઈ શકી ન હોત, તે રદ કરવા પાત્ર છે અને તે મુજબ તેને રદ કરવામાં આવે છે.

(૫) મધ્યસ્થતા પરિષદ સમક્ષ મધ્યસ્થતાની કાય વાહી મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ મુજબ આગળ વધારવામાં આવશે.અપીલનો તે મુજબ

નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(V) ૨૦૨૨નું CA (૨૦૨૦નું @એસએલપી (સી) નં.૭૩૭૫)

(૧) બોમ્બે ખાતેની હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેચર દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૦.૦૧.૨૦૨૦ તારીખના ચુકાદા અને આદેશ સામે અપીલ નિર્દેશિત કરવામાં આવે છે, જેમાં હાઈ કોર્ટે અપીલકર્તાઓ (મૂળ રિટ અરજદારો) દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીઓને ફગાવી દીધી હતી અને જણાવ્યું હતું કે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશથી વ્યથિત પક્ષે મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની જોગવાઈઓ અનુસાર તેને પડકારવી પડશે.ઉપરોક્ત કેસમાં, વર્તમાન સામાવાળા નં.૧ આઇબીઇએક્સ ઇન્ટિગ્રેટેડ બિઝનેસ એક્સપ્રેસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (મૂળ સામાવાળા નં.૧– પુરવઠાકાર) એ અપીલકર્તાઓ સામે તેની બાકી રકમની વસૂલાત માટે સુવિધા પરિષદનો સંપર્ક કર્યો હતો.અપીલકર્તાઓ કાઉન્સિલ સમક્ષ હાજર થયા હતા અને પક્ષકારો વચ્ચે અમલમાં મુકાયેલા કરારમાં મધ્યસ્થીની કલમ સમાવિષ્ટ હોવાના આધારે સંદર્ભની જાળવણી અંગે પ્રારંભિક વાંધો ઉઠાવ્યો હતો.

(૨) ઉપરોક્ત પ્રારંભિક વાંધાને સુવિધા પરિષદ દ્વારા ૨૦.૧૨.૨૦૧૪ ના આદેશ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.ત્યારબાદ કાઉન્સિલે સંદર્ભ સાથે આગળ વધ્યા જેમાં અપીલકર્તાઓએ સામાવાળા આઇબીઇએક્સ દ્વારા કરવામાં આવેલા દાવાના ગુણદોષ પર તેમનો જવાબ દાખલ કર્યો હતો અને સુવિધા પરિષદે આખરે આઇબીઇએક્સ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા ઉપરોક્ત સંદર્ભને મંજૂરી આપતા <આઇડી૧> પર એવોર્ડ પસાર કર્યો હતો. ઉપરોક્ત ચુકાદા તેમજ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૨૦.૧૨.૨૦૧૪ ના અગાઉના આદેશથી વ્યથિત થઈને, અપીલકર્તાઓએ બે રિટ અરજીઓ દાખલ કરીને હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે વિવાદિત આદેશ દ્વારા બંને અરજીઓને ફગાવી દીધી હતી કે જ્યારે સુવિધા પરિષદે મધ્યસ્થતાની કાર્યવાહી

હાથ ધરી હતી અને ચુકાદો પસાર કર્યો હતો, ત્યારે પીડિત પક્ષનો ઉપાય મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૩૪નો આશરો લેવાનો હશે.

(૩) અગાઉ ધાર્યા મુજબ, મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરતી સુવિધા પરિષદ/સંસ્થા/કેન્દ્ર સમક્ષની કાર્યવાહી મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ દ્વારા સંચાલિત થાય છે અને તેથી આવી પરિષદ/સંસ્થા/કેન્દ્ર દ્વારા પસાર કરાયેલા કોઈપણ આદેશ અથવા ચુકાદાને મધ્યસ્થી અધિનિયમ મુજબ પડકારવામાં આવે છે. તેથી અપીલ રદબાતલ થવાને પાત્ર છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

(VI) ૨૦૨૨નો સીએ નંબર (૨૦૨૧નો @એસએલપી (સી) નં.૨૧૩૫)

(૧) ભારત સંઘ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ ૨૦૧૯ના એલ. પી. એ. ૪૨/૨૦૧૯માં નવી દિલ્હી ખાતે દિલ્હી ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પસાર કરાયેલા તા.૨૩/૦૮/૨૦૧૯ના ચુકાદા અને આદેશ સામે નિર્દેશિત છે.જ્યાં સુધી અપીલની હકીકતોની વાત છે–અપીલકર્તા અને સામાવાળા એ તમામ યુ. ટી. એસ., પી. આર. એસ. અને યુ. ટી. એસ.–કમ–પી. આર. એસ. સ્થાનો પરના તમામ ઉપકરણો અને ચીફ કોમર્શિયલ મેનેજર (સી. સી. એમ.)/પેસેન્જર માર્કેટિંગ (પી. એમ.)/પૂર્વીય રેલવેના નિયંત્રણ હેઠળના તમામ ઉપકરણો માટે વાર્ષિક જાળવણી કરાર માટે કરાર કર્યો હતો.જ્યારે પક્ષો વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો, ત્યારે સામાવાળા એ કરાર ધરાવતી મધ્યસ્થી કલમનો ઉપયોગ કરવાને બદલે, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ હેઠળ માઇક્રો એન્ડ સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલનો સંપર્ક કર્યો હતો.સમાધાનની પ્રક્રિયા નિષ્ફળ જતાં, સુવિધા પરિષદે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને પક્ષો વચ્ચેના વિવાદને દિલ્હી આંતરરાષ્ટ્રીય મધ્યસ્થતા કેન્દ્રને સોંપ્યો હતો.અપીલકર્તાએ દિલ્હી હાઈકોર્ટ સમક્ષ ૨૦૧૮ની રિટ પિટિશન નં.૨૨૭૩ તરીકે રિટ પિટિશન દાખલ કરીને ઉપરોક્ત આદેશને આ આધાર પર પડકાર્યો હતો કે ઉપરોક્ત આદેશ કોઈ અધિકારક્ષેત્ર વગરનો હતો, અને અન્યથા

પણ સામાવાળા એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ સૂક્ષ્મ અને નાના ઉદ્યોગો તરીકે નોંધાયેલો ન હતો અને તેથી, સામાવાળા એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ હેઠળ પુરવઠાકાર ન હોવાથી ઉપરોક્ત અધિનિયમની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી ન હતી.દિલ્હી હાઈકોર્ટની સિંગલ બેન્ચે ઉપરોક્ત અરજીને ફગાવી દીધી હતી કે એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૨૪માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓના આધારે ઉપરોક્ત અધિનિંયમની જોગવાઈઓ અન્ય કોઈપણ કાયદા અથવા સાધનમા અસંગત હોવા છતાં અસર કરશે અને તેથી, એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) ની જોગવાઈઓ મધ્યસ્થતા અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭ની શરતોમાં મધ્યસ્થતા કરાર હોવા છતાં લાગુ થશે.ઉપરોક્ત આદેશથી વ્યથિત થઈને, અપીલકર્તાએ દિલ્હી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ અપીલ કરી હતી, જેણે ૨૩.૦૮.૨૦૧૯ ના વિવાદિત આદેશ દ્વારા તેને ફગાવી દીધી હતી.પીડિત અપીલકર્તાએ આ અદાલત સમક્ષ અપીલ કરી છે.

(૨) ચુકાદાના અગાઉના ભાગમાં અમારા દ્વારા લેવામાં આવેલા તારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું માનવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ અદાલતે યોગ્ય રીતે ચુકાદો આપ્યો છે કે પક્ષકારો વચ્ચેના કરારમાં મધ્યસ્થતાની કલમ હોવા છતાં, જો એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ તેમને લાગુ પડે છે, તો સુવિધા પરિષદ પાસે કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ સત્તા, અધિકારક્ષેત્ર અને સત્તા છે કે તે કાં તો મધ્યસ્થતા માટે જ આ બાબત હાથ ધરશે અથવા એકવાર સુવિધા પરિષદ સમક્ષ સમાધાનની કાય વાહી નિષ્ફળ જાય તે પછી વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ સેવાઓ પૂરી પાડતી કોઈપણ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને મધ્યસ્થતા માટે આ બાબત મોકલશે.અગાઉ ધારવામાં આવ્યું હતું તેમ, સુવિધા પરિષદ અથવા સંસ્થા અથવા કેન્દ્ર કે જેને એમ. એસ. એમ. ઈ. ડી. અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ વિવાદો મોકલવામાં આવ્યા છે, તે વિવાદો નક્કી કરવા માટે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ હશે, જાણે કે આવી મધ્યસ્થી મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૭ (૧) હેઠળ ઉલ્લેખિત મધ્યસ્થી કરારના અનુસરણમાં હોય

અને તે મુજબ તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર પર શાસન કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે.આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અપીલ રદ દેવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ તેને રદ કરી દેવામાં આવે છે.

(VII) ૨૦૨૨નો સી. એ. નંબર (૨૦૨૧નો @એસ. એલ. પી. (સી))

(૧) ગુજરાત હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ૨૦૧૯ના L. P. A. નં.૧૬૬૭ માં પસાર કરેલા ૨૪.૦૭.૨૦૨૦ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી અપીલ ઉદ્ભવે છે, જેમાં ડિવિઝન બેન્ચે L. P. A. ને બરતરફ કરતી વખતે એવું માન્યું હતું કે સામાવાળા નંબર ૨–M/S. એક્વાફિલ પોલિમર્સ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ–સપ્લાયરએ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૧) હેઠળ સામાવાળા નંબર ૧–MSME કમિશનરેટ–ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલને યોગ્ય રીતે અરજી કરી હતી અને સમાધાન પ્રક્રિયા નિષ્ફળ ગયા પછી, ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલ પાસે પક્ષો વચ્ચેના વિવાદોને સામાવાળા નંબર ૩–ગુજરાત ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીને મોકલવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ બચ્યો ન હતો.

(૨) વ્યાપકપણે આ કેસની હકીકતો જણાવવામાં આવી છે કે અપીલકર્તા–જેઆઇટીએફ વોટર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ એક ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર કંપની હતી જેણે ગુવાહાટી જળ પુરવઠા પ્રોજેક્ટ હેઠળ અપીલકર્તાની તરફેણમાં જારી કરાયેલા આદેશના સંદર્ભમાં સામાવાળા નંબર ૨–મેસર્સ એક્વાફિલ પોલિમર્સ કંપની પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને એક વિનટેક એન્જિનિયરિંગ પ્રાઇવેટ લિમિટેડના સંયુક્ત સાહસ સાથે કરાર કર્યો હતો.સંયુક્ત સાહસે કરાર મુજબ તેનું કામ કર્યું ન હતું અને તેથી, અપીલકર્તાએ ૦૮.૦૧.૨૦૧૮ ની નોટિસ દ્વારા કરારને સમાપ્ત કર્યો.કરારમાં સમાવિષ્ટ મધ્યસ્થી કલમને ધ્યાનમાં રાખીને, સંયુક્ત સાહસે ૦૮.૦૨.૨૦૧૮ ના પત્ર દ્વારા પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદો પર ચુકાદો આપવા માટે એકમાત્ર મધ્યસ્થી તરીકે નિમણૂક કરવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટના નિવૃત્ત ન્યાયાધીશના નામની દરખાસ્ત કરી હતી.ઉપરોક્ત પત્રના જવાબમાં,

અપીલકર્તાએ ૧૪.૦૨.૨૦૧૮ તારીખના પત્ર દ્વારા જવાબ આપ્યો હતો કે આર્બિટ્રેશનની સંબંધિત કલમ અનુસાર, માત્ર અપીલકર્તાને જ મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરવાનો અધિકાર છે અને આવા અધિકાર સંયુક્ત સાહસ માટે ઉપલબ્ધ નથી.તદનુસાર, અપીલકર્તાએ સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય નિવૃત્ત ન્યાયાધીશની એકમાત્ર મધ્યસ્થી તરીકે નિમણૂક કરી હતી.અપીલકર્તા દ્વારા નિયુક્ત મધ્યસ્થીએ પક્ષકારોને પ્રારંભિક સુનાવણી માટે હાજર રહેવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને તે તબક્કે, સામાવાળા નંબર ૨, એટલે કે, સંયુક્ત સાહસના ઘટકે સામાવાળા નંબર ૧–સુવિધા પરિષદ સમક્ષ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની જોગવાઈઓ લાગુ કરીને અરજી દાખલ કરી હતી.સામાવાળા નંબર ૧–સુવિધા પરિષદે સમાધાનની પ્રક્રિયા હાથ ધરી હતી, જો કે, તે જ નિષ્ફળ ગયા પછી, સામાવાળા નંબર ૧ એ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સામાવાળા નંબર ૩–ગુજરાત ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીને વિવાદોનો સંદર્ભ આપ્યો હતો.આ આદેશને અપીલકર્તા દ્વારા ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં રિટ પિટિશન દાખલ કરીને પડકારવામાં આવ્યો હતો.સિંગલ બેન્ચે તેના ૦૯.૦૯.૨૦૧૯ ના આદેશ દ્વારા આ રિટ પિટિશનને ફગાવી દીધી હતી.અસંતુષ્ટ અપીલકર્તાએ એલ. પી. એ. ને પસંદ કરી હતી, જેને ડિવિઝન બેન્ચે પણ ૨૪.૦૭.૨૦૨૦ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દીધી હતી, જેની સામે હાલની અપીલ દાખલ કરવામાં આવી છે.

(૩) મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ના ફેસિલિટેશન કાઉન્સિલના અધિકારક્ષેત્ર પર એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની ઓવરરાઈડિંગ અસર અંગે અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલો દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલા મુદ્દાઓ અને રજૂઆતો, વૈધાનિક જોગવાઈઓ સાથે કરાર કરવા માટે પક્ષકારોની સ્વાયત્તતા, કારણ વિસ્મૃતિ વગેરે મુદ્દાઓ પર અહીં ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે, જેને પુનરાવર્તિત કરવાની અથવા પુનરાવર્તિત કરવાની જરૂર નથી.તદનુસાર, એવું માનવામાં આવે છે કે જે પક્ષોને

એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ લાગુ પડે છે તેમની વચ્ચે સ્વતંત્ર મધ્યસ્થી કરાર હોવા છતાં સુવિધા પરિષદને કરવામાં આવેલ સંદર્ભ જાળવી શકાય છે અને આવી પરિષદ એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ની પેટા–કલમ (૨) હેઠળ આગળ વધવા માટે તેમજ મધ્યસ્થી તરીકે કામ કરવા અથવા એમએસએમઈડી અધિનિયમ, ૨૦૦૬ની કલમ ૧૮ (૩) હેઠળ વિચાર્યા મુજબ સંસ્થા અથવા કેન્દ્રને વિવાદો મોકલવા માટે પણ હકદાર રહેશે.અગાઉ જણાવ્યા મુજબ, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરીકે કામ કરતી આવી સુવિધા પરિષદ/સંસ્થા/કેન્દ્રને મધ્યસ્થી અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૧૬ મુજબ તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર પર ચુકાદો આપવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે.આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અપીલ પણ બરતરફ થવાને પાત્ર છે અને તે મુજબ તેને બરતરફ કરવામાં આવે છે.

૩૬. ઉપરોક્ત સંજોગોમાં,

(૧) સીએ નં. –––––/૨૦૨૨ (@એસએલપી (સી) નં.૧૨૮૮૪ ૨૦૨૦) ને રદ કરવામાં આવે છે,

(૨) સીએ નં.૧૨૭ /૨૦૧૮ને મંજૂર કરવામાં આવે છે.

(૩) સીએ નં.૬૧૬૭/૨૦૧૩ને મંજૂર કરવામાં આવે છે.

(૪) સીએ નં. ––––/૨૦૨૨ (@એસએલપી (સી) નં.૩૧૨૨૭/૨૦૧૮) નો નિકાલ કરવામાં આવ્યો છે.

(૫) સીએ નં.–––/૨૦૨૨ (@એસએલપી (સી) નં.૭૩૭૫/૨૦૨૦) ને રદ કરવામાં આવે છે.

(૬) સીએ નં.––––/૨૦૨૨ (@એસએલપી (સી) નં.૨૧૩૫/૨૦૨૧) ને રદ કરવામાં આવે છે અને

(૭) સીએ નં.–––––/૨૦૨૨ (@એસએલપી (સી) નં.૬૧૬૬ ૨૦૨૧) ને રદ કરવામાં આવે છે.

——————— સીજેઆઈ

[ઉદય ઉમેશ લલિત]

—————— ન્યાયમૂર્તિ

[બેલા એમ. ત્રિવેદી]

નવી દિલ્હી.

૩૧.૧૦.૨૦૨૨

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.